

Krycí jméno LEV

Příběh MUDr. Josefa Zenáhlíka, rezidenta československé sekce při francouzské zpravodajské službě SDECE, politického vězně a tajného spolupracovníka StB

► Jiří Řezníček

Úvodem

V předkládané studii se zabývám životními osudy MUDr. Josefa Zenáhlíka, praktického lékaře, jenž pro své demokratické přesvědčení nesouhlasil s totalitním režimem v Československu a zapojil se do protikomunistického odboje jako spolupracovník československé sekce při francouzské zpravodajské službě SDECE¹, od níž převzal vysílací stanici, aby během pobytu ve vězení prošel radikálním názorovým obratem a stal se spolupracovníkem StB. Ač jméno Josefa Zenáhlíka není zcela neznámé, historická obec mu doposud nevěnovala hlubší pozornost.² Navazuji proto na svůj dlouhodobý badatelský zájem o osoby spjaté s protikomunistickým odbojem na jihu Čech a přidávám jako další příspěvek popis konkrétního lidského osudu.³ Kromě přínosu pro poznávání

- 1 Service de Documentation Extérieure et de Contre-Espionnage, česky Služba zahraniční dokumentace a kontrašpionáže, je bývalá francouzská tajná služba. Vznikla v roce 1945 jako nástupkyně DGER, zrušena byla v roce 1982. O založení přidružené čs. zpravodajské organizace jednali již v roce 1948 národněsocialistický politik Hubert Ripka a generál Čeněk Kudláček. K vedoucím organizátorům zpravodajské činnosti patřili Radomír Luža nebo Karel Škrábek. Viz TOMEK, Prokop. *Na frontě studené války. Československo 1948–1956*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2009; VEBER, Václav. *Třetí odboj. ČSR v letech 1948–1953*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2014.
- 2 TUREK, Jiří. Pohnuté osudy manželů Zenáhlíkových, kteří se poznali v Černovicích. *Zpravodaj města Černovice a okolí*, březen–duben 2019, s. 18–24; RIEDL, Jaroslav. Tragikomická pauza, která poznamenala osudy lidí. *Českobudějovické listy*, 21. 10. 1999, s. 11.
- 3 ŘEZNÍČEK, Jiří. Spojte se, všichni utlačovaní, a svrhňte tu bolševickou sebranku! Protikomunistické letáky odbojové skupiny Hnutí bojovníků za svobodu z Velešínska v jižních Čechách. *Paměť a dějiny*, 2010, roč. IV, č. 3, s. 109–119; TÝŽ. Francouzská vysílačka Josefa Krninského. Příběh tajného radisty na pozadí studené války. *Paměť a dějiny*, 2013, roč. VII, č. 4, s. 115–128; TÝŽ. Výstava: Českokrumlovsko ve třetím odboji. *Securitas Imperii* 2014, č. 2, s. 374–376; TÝŽ. Jan Král, kurýr československé sekce při francouzské zpravodajské službě SDECE. In: SVOBODA, Libor; TICHÝ, Martin (ed.). *Cesty za svobodou. Kurýři a převaděči v padesátých letech 20. století*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2014, s. 131–183; TÝŽ. Lepší je být hledaný psanec než mukul jáchymovských dolů. Pobyt Františka Ondráška v tajném úkrytu své zemědělské usedlosti v letech 1954–1958. In: PETRÁŠ, Jiří; SVOBODA,

komplikovaného období československých soudobých dějin se čtenáři mohou zamyslet nad mezními situacemi, kterým byli Zenáhlík a jemu podobní vystaveni.

Text jsem postavil téměř výhradně na primárním archivním výzkumu. Pro správné pochopení případu je nutné důkladné kritické zhodnocení množství historických pramenů, které si přiblížíme. Vzhledem k tomu, že případ Josefa Zenáhlíka a jeho spolupracovníků řešila komunistická StB, největší množství pramenů se nalézá v Archivu bezpečnostních složek (ABS). Zásadní místo zaujímá rozsáhlý svazek H-384 z tzv. Historického fondu, jenž obsahuje řadu důležitých informací, např. z vlastního pátrání StB, a vyšetřovací svazek V-2771 MV proti MUDr. Josefu Zenáhlíkovi a spol. Materiály k Zenáhlíkově pozdější spolupráci s StB včetně jeho písemného závazku jsou uchovány v jeho kompletně zachovalém svazku tajného spolupracovníka reg. č. 44868 I. S. Jelikož byl Josef Zenáhlík souzen vojenským kolegiem Nejvyššího soudu, je jeho soudní spis uložen pod spisovou značkou Tv 8/53 ve Vojenském historickém archivu v Praze-Ruzyni. V Národním archivu v Praze se pak nachází osobní vězeňské spisy a fond KSČ – Ústřední výbor 1945–1989, Politický sekretariát ÚV KSČ 1951–1954, s doklady o zasahování nejvyšších představitelů KSČ do soudního procesu. Doplnující informace k Zenáhlíkovu působení ve Vyšším Brodě se dají objevit ve fondu Místní národní výbor Vyšší Brod 1945–1990, spravovaném Státním okresním archivem v Českém Krumlově.

Své vzpomínky nám také zanechal Zenáhlíkův známější bratr Jiří⁴, ty ale po prostudování relevantních archivních pramenů a jejich kritickém zhodnocení obsahují

Libor (eds.). *Československo v letech 1954–1962*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 544–558; TÝŽ. Nechtěl jsem jen nečinně přihlížet. Příběh římskokatolického kněze P. ThDr. Stanislava Sasiny v padesátých letech minulého století. In: *Sborník Archivu bezpečnostních složek 17/2019*. Praha: ABS, 2019, s. 117–160.

- 4 Jiří Zenáhlík (20. 5. 1921 Tábor – 24. 4. 2020) vystudoval reálné gymnázium v Táboře. Po maturitě v roce 1940 pracoval krátce v Olomouci, zpočátku v cukrovaru a později jako úředník v nemocenské pojišťovně. V dubnu 1941 nastoupil zaměstnání v Praze u firmy Rosenbaum-Schiller, odkud byl v říjnu 1942 totálně nasazen do firmy Union Werke v Berlíně. Po náletu na Berlín v lednu 1943 ale uprchl a na základě lékařského osvědčení se vrátil k předešlému zaměstnavateli do Prahy, odkud byl v říjnu 1943 totálně nasazen ve Škodových závodech v Plzni. Od ledna 1944 se až do osvobození v květnu 1945 skrýval před totálním nasazením v Táboře u rodičů a příbuzných, a to i díky falešným dokladům. Podle svého svědectví, k němuž ovšem chybí důkazy, měl z totálního nasazení v Německu v létě 1944 uprchnout do Francie, odkud se dostal do anglického Bouvingtonu. Zde se měl údajně připojit k 14. tankové divizi USA. Po válce byl v říjnu 1945 povolán na základní vojenskou službu, kterou vykonal v Milovicích u tankové brigády, současně absolvoval pěchotní školu pro důstojníky v záloze, načež působil jako velitel pěší čety při výcviku nováčků. Poté odešel v květnu 1946 do Chomutova, kde pracoval jako referent v Hutní prodejně Ferra a od května 1951 jako plánovač ve Válcovnách trub Gustava Klimenta. Dne 28. 1. 1952 byl povolán ze zálohy ke 2. pěšímu pluku „Jiřího z Poděbrad“ a odstěhoval se do Teplé. Byl ženatý s Vlastou Kučerovou. Za smyšlenku, že se od podzimu 1944 účastnil osvobozování Evropy v řadách tankové jednotky 3. americké armády generála George S. Pattona, mu udělil prezident Václav Klaus 28. 10. 2008 nejvyšší státní vyznamenání České republiky Řád

řadu nepřesností či přímo nepravd. Z nejzásadnějších omylů, které se dotýkají prezentovaného příběhu, se jedná především o Bernharda Riepla (v pamětech uváděn jako Berty Rippl), který ale nebyl tím, jak tvrdí Jiří Zenáhlík, kdo prozradil jejich protikomunistickou činnost StB, nebo se v jeho pamětech objevuje zcela smyšlená postava francouzského kurýra Fialy, prý současně agenta StB.⁵ V prezentované studii si proto kladu za cíl přispět k pravdivějšímu poznání celého příběhu.

Lékařem na venkově

MUDr. Josef Zenáhlík se narodil v Táboře 5. ledna 1915 v rodině drážního úředníka Bohuslava a Ludmily, rozené Soumarové. Mimo něj měli rodiče ještě syny Jana a již zmíněného Jiřího. Josef Zenáhlík absolvoval v Táboře obecnou a měšťanskou školu i gymnázium, načež studoval medicínu na Univerzitě Karlově v Praze. Do slibné budoucnosti ovšem zasáhly neblahé politické události a uzavření českých vysokých škol v listopadu 1939. Poté Zenáhlík pracoval jako drážní dělník v Táboře a od roku 1942 až do konce války jako laborant v dětském domově v Černovicích u Táboře.⁶ Seznámil se zde ovšem se svou osudovou láskou, ošetrovatelkou Marií Štauberovou⁷, s níž se 19. března 1943 oženil.⁸ Ze svazku vzešly tři dcery: Eva (nar. 1943), Olga (nar. 1947) a Hana (nar. 1948).

Bílého lva I. třídy. Viz ABS, f. Vyšetřovací spisy – centrála (f. MV-V), arch. č. V-2771 MV, podsvazek Zenáhlík Jiří, výpověď Jiřího Zenáhlíka, 13. 7. 1953; tamtéž, podsvazek 1, zpráva OO-VB Teplá, 30. 5. 1953; tamtéž, zpráva OO-VB Chomutov, 17. 6. 1953.

- 5 HORNÍK, Jan. Soudní proces s Jiřím Zenáhlíkem začal ranní kávou s drogou. *Lidové noviny*, 24. 5. 2016; NOVÁK, Ján. Příliš mnoho bolesti. In: *V zajetí železné opony* [televizní dokument]. Česká televize, 2007; ROKOSKÝ, Jaroslav. *Československé osudy*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2006; SCHNEPP, Ota. Bojoval ve válce i v třetím odboji, za velezradu a špionáž dostal špagát. *Deník Chomutovska*, 30. 11. 2002, s. 18; VLČEK, Vojtěch. Plukovník v. v. Jiří Zenáhlík. In: VLČEK, Vojtěch. *Totalitám navzdory*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011, s. 455–515.
- 6 ABS, f. MV-V, arch. č. V-2771 MV, podsvazek 3, výpověď Josefa Zenáhlíka, 27. 4. 1953.
- 7 Marie Zenáhlíková, rozená Štauberová, (16. 7. 1924 Lidmaňka – 14. 8. 2003) pocházela z rodiny Josefa a Marie, rozené Hálová, kteří vlastnili ve Vlkosovicích drobné hospodářství o 5 ha. Ve Vlkosovicích vychodila pět tříd obecné školy a v Táboře čtyři třídy měšťanky. Poté absolvovala dva ročníky hospodářské školy a sedmiměsíční kurz pro ošetrovatelky. V roce 1942 byla nasazena na zemědělskou usedlost sedláka Hrdličky v Černovicích u Pelhřimova, kde se seznámila se svým budoucím manželem Josefem Zenáhlíkem. Po svatbě pracovala krátce jako ošetrovatelka v dětském domově v Černovicích, po narození první dcery byla v domácnosti. Od roku 1952 vypomáhala svému muži jako pomocná ošetrovatelka v jeho ordinaci ve Vyšším Brodě. Viz ABS, f. Historický fond MV (f. MV-H), arch. č. H-384, sv. 4, výpověď Marie Zenáhlíkové, nedatováno; tamtéž, sv. 3, ustanovka Marie Zenáhlíkové, 3. 2. 1953; ABS, f. MV-V, arch. č. V-2771 MV, podsvazek 2, zpráva OO-VB Vyšší Brod, 9. 6. 1953.
- 8 ABS, f. MV-V, arch. č. V-2771 MV, podsvazek 2, zpráva OO-VB Kamenice nad Lipou o pověsti Marie Zenáhlíkové, 11. 7. 1953.

Po válce se Zenáhlíkovi naskytla příležitost dokončit započatá studia medicíny. Úspěšně je absolvoval v listopadu 1945, načež působil jako lékař v nemocnici v Jindřichově Hradci. V dubnu 1946 nastoupil základní vojenskou službu ve škole pro důstojníky zdravotní služby v Praze-Střešovicích a od července 1946 zastával pozici lékaře u vojenského útvaru v Kaplici. Po ukončení vojenské služby byl Zenáhlík v říjnu 1946 vyslán jako řada jiných mladých lékařů do pohraničí, v jeho případě do Vyššího Brodu. Původně měl být ve Vyšším Brodě pouze dva roky, nakonec se jeho lékařská praxe v obci protáhla, ačkoli několikrát žádal o přeložení do Prahy, kde měl větší možnosti kariérního růstu.⁹

Lékařská péče byla v pohraničí po odsunu německých lékařů velmi náročná, jelikož do Zenáhlíkova obvodu patřil zpočátku také Frymburk a současně působil jako závodní lékař papírny v Loučovicích, a to až do roku 1950. Podle obecní kroniky neměl Zenáhlík tehdy *služební auto. Musil tedy rozsáhlý obvod objížděti drožkou za tím účelem vždy najímanou*.¹⁰ Jeho obětavý přístup k pacientům zaznamenala také místní Bezpečnost: *Za každých okolností[,] je-li volán k nemocnému[,] neodepře v žádném případě lékařskou pomoc [...] a [...] takřka neznal rodinný život ani nějakou volnou chvíli pro svoji osobu, neboť jezdil velmi často i celé noci, bez ohledu na své zdraví*.¹¹ Jako zdravotní sestra mu v ordinaci pomáhala jeho žena Marie.

Josef Zenáhlík nebyl politicky organizován, teprve v červnu 1948 mu *byla přinesena vyplněná přihláška do KSČ bývalým újezdním tajemníkem KSČ ve Vyšším Brodě Karlem Čížkem*, kterou podepsal, a byl ve straně veden jako kandidát.¹² Ačkoli se Zenáhlík přihlásil do KSČ, vnitřně se komunistou nikdy necítil a pohlížel na jejich převzetí moci v únoru 1948 i na prováděnou politiku se silnými výhradami. Koncem roku 1950 z KSČ vystoupil. Údajně nechtěl platit členské poplatky.¹³

9 Tamtéž, podsvazek 3, výpověď Josefa Zenáhlíka, 27. 4. 1953.

10 SOKA Český Krumlov, f. Místní národní výbor Vyšší Brod 1945–1990, Pamětní kniha 1951–1959, s. 83.

11 ABS, f. MV-H, arch. č. H-384, sv. 8, ustanovka MUDr. Josefa Zenáhlíka, 26. 1. 1953.

12 Tamtéž.

13 Tamtéž.

Pašerák Bernhard Riepl

Jako lékař se Josef Zenáhlík seznámil ve svém obvodu s řadou osob, z nichž některé se staly jeho blízkými přáteli. Osudovou roli prezentovaného příběhu sehrál správce statku Mýto u Rožmberka nad Vltavou Hubert Lorenc¹⁴. Mimo negativní postoj ke komunistickému režimu, který Lorence připravil o hospodářství, je oba spojovala také osoba pašeráka Bernharda Riepla, jenž k Lorencům docházel z americké okupační zóny Rakouska. Lorencovi od něj odebírali nedostatkové potraviny jako kakao, kávu, čokoládu, kokosovou moučku apod. výměnou za novou obuv, kterou Riepl nosil do Rakouska.¹⁵ Od jara 1951 odebírali od Riepla nedostatkové zboží také Zenáhlíkovi. Ti si od něj nechávali pašovat také léky jako penicilin či streptomycin k léčbě svých pacientů.¹⁶

Bernhard Riepl se narodil 20. srpna 1926 (zemřel 7. července. 1989 v Rakousku¹⁷) v rodině českých Němců obývajících samotu čp. 13 poblíž dnes již zaniklé osady Babí (Bamberg)¹⁸ u Rožmberka nad Vltavou. Jeho otec Bernhard pracoval jako lesní dělník, matka Barbora, rozená Friebergerová, byla v domácnosti. Mimo něj měli jeho rodiče ještě další dvě děti Willibalda a Hermínu. Bernhard Riepl vychodil v roce 1940 v Rožmberku nad Vltavou obecnou školu s německým vyučovacím jazykem a učil se strojním zámečnickem v loučovických papírnách. Po vyučení narukoval do německé armády a měl být údajně zařazen u jednotek SS. Bojoval na východní frontě a v květnu 1945 padl v jižních Čechách do amerického zajetí.¹⁹

14 Hubert Lorenc (15. 9. 1894 Mastník – 16. 8. 1975 Znojmo) pocházel z Mastníku u Třebíče, kde jeho rodiče Jakub a Tekla, rozená Vostálová, vlastnili zemědělskou usedlost s 13 ha pozemků. V nedaleké obci Stařeč vychodil pět tříd obecné a v Třebíči tři třídy měšťanské školy. Po otcově smrti převzal rodinné hospodářství, jež v roce 1926 prodal, a koupil větší hospodářství (18 ha) v Suchohrdlech u Miroslavy. To prodal v roce 1931 a koupil tzv. zbytkový statek Mýto u Rožmberka nad Vltavou (56 ha). Po připojení čs. pohraničí k Německé říši nuceně odešel do vnitrozemí. Krátce pracoval jako dělník, v roce 1941 si v Drásově u Veselí nad Lužnicí pronajal menší hospodářství. Na statek Mýto se vrátil po válce. Revizí první pozemkové reformy mu z původní rozlohy zůstalo hospodářství o 15 ha, jež v říjnu 1948 převzal Československý státní statek (ČSSS) ve Vyšším Brodě. Aby mohl Lorenc v Mýtě zůstat v roli správce, vstoupil do KSČ (před válkou se angažoval u agrárníků). Byl dvakrát ženatý (s Libuší Mikolovou a Marií Mahelovou). Viz ABS, f. MV-V, arch. č. V-2771 MV, podsvazek 1, výpověď Huberta Lorence, 30. 4. 1953; tamtéž, zpráva OO-VB Vyšší Brod, 16. 5. 1953.

15 ABS, f. MV-V, arch. č. V-2771 MV, podsvazek 1, výpověď Huberta Lorence, 31. 5. 1953.

16 Tamtéž, podsvazek Zenáhlíková, výpověď Marie Zenáhlíkové, 11. 9. 1953.

17 Archiv autora (AA), informaci poskytl Rieplův mladší bratr Willibald v Albrechticích nad Vltavou v květnu 2014.

18 Dnes již neexistující osada zaniklá v souvislosti s odsunem českých Němců se nacházela za obcí Jenín v zeměpisných souřadnicích: šířka N (Y) 48.63611, délka E (X) 14.37888. Viz *Zaniklé obce a objekty* [online]. Dostupné z: www.zanikleobce.cz [cit. 2020-11-30].

19 ABS, f. MV-H, arch. č. H-384, sv. 3, ustanovka Bernharda Riepla, 4. 2. 1953.

Po šestiměsíčním pobytu v zajateckém táboře u Vyššího Brodu žil u rodičů, načež na jaře 1946 odešel do americké okupační zóny Rakouska do Lince, kde se zakrátko oženil a pracoval jako zámečník.²⁰

K ilegálnímu přecházení hranice do Československa donutila Riepla – mimo stesku po rodičích, kteří získali status antifašistů, a nebyli proto odsunuti – bída poválečného Rakouska. K rodičům docházel pro potraviny od jara 1946 v sobotu v nočních hodinách z rakouských příhraničních obcí Reichenthal nebo Summerau, kam se dopravil veřejnou dopravou, kolem dnes již zaniklé pohraniční osady Edelmühle²¹, ležící poblíž Horního Dvořiště, a přes Černý les. Doma se zdržel vždy jen několik hodin a brzy ráno se ještě za tmy vracel stejnou cestou zpět.²² Jak se zásobovací situace americké okupační zóny Rakouska zlepšovala, začal naopak rodičům nosit nedostatkové potraviny.²³

Se zotrújící se politickou situací byli ale 8. dubna 1948 Rieplovi rodiče a sourozenci přesídleni jako „nespolehliví“ z pohraničí do vnitrozemí.²⁴ Zpočátku pracovali u sedláka Matěje Svobody v Pašovicích na Vltavotýnsku a od července 1949 na Československých státních statcích (ČSSS) Kouty u Albrechtic nad Vltavou. Přemístění rodiny do vnitrozemí neznamenal pro Riepla konec jeho přechodů hranice, jelikož začal příležitostně docházet za některými neodsunutými českými Němci do dnes již zaniklé osady Sejfy (něm. Sejften)²⁵ u obce Jenín či do osady Horní Jílovice u Rožmberka nad Vltavou. Mimo pašování se Riepl příležitostně věnoval i převaděčství. Do Rakouska převedl dceru jistého Sonnbergera z osady Horní Jílovice nebo dceru Josefa Stögera z osady Machnatec.²⁶

V říjnu 1950 se Bernhard Riepl z otcova dopisu dozvěděl o vážném onemocnění své matky a chtěl ji navštívit. Jeho mladší bratr Willibald proto domluvil u rodiny Lorencových, s nimiž měli Rieplovi již před válkou výborné sousedské vztahy,

20 ABS, f. Svazky tajných spolupracovníků – České Budějovice (TS-CB), arch. č. TS-5793 ČB, Akce „Šumava“, vázací návrh, 25. 3. 1957.

21 Jedná se o dnes již neexistující osadu zaniklou v souvislosti s odsunem českých Němců. Nacházela se za Horním Dvořištěm v těsné blízkosti hranic na československém území v zeměpisných souřadnicích: šířka N (Y) 48.59600, délka E (X) 14.38572. Viz *Zaniklé obce a objekty* [online]. Dostupné z: www.zanikleobce.cz [cit. 2020-11-30].

22 ABS, f. TS-CB, arch. č. TS-5793 ČB, Akce „Šumava“, záznam z verbovky, 2. 7. 1957.

23 ABS, f. Vyšetřovací spisy – České Budějovice (f. CB-V), arch. č. V-430 ČB, výpověď Bernharda Riepla st., 29. 12. 1953.

24 SOKA Český Krumlov, f. Místní národní výbor Jenín 1945–1953, sign. II/3, inv. č. 5, kart. 1, přesun a rozptýlení Němců do vnitrozemí, 3. 4. 1948.

25 Jedná se o dnes již neexistující osadu zaniklou v souvislosti s odsunem českých Němců. Nacházela se u silnice za obcí Rybník směrem na Vyšší Brod v zeměpisných souřadnicích: šířka N (Y) 48.62083, délka E (X) 14.39805. Viz *Zaniklé obce a objekty* [online]. Dostupné z: www.zanikleobce.cz [cit. 2020-11-30].

26 ABS, f. TS-CB, arch. č. TS-5793 ČB, Akce „Šumava“, záznam z verbovky, 2. 7. 1957.

že Bernhardu Rieplovi zapůjčí jízdní kolo.²⁷ Na něm odjel ve společnosti Willibalda za svým otcem do Albrechtic nad Vltavou a posléze i navštívil matku v nemocnici v Písku.²⁸ Od té doby docházel Riepl k Lorencům, kteří ho na jaře 1951 seznámili s Josefem a Marií Zenáhlíkovými.²⁹

Zenáhlíkovo zapojení do protikomunistického odboje

Prezentovaný příběh by se pravděpodobně nikdy neudál, kdyby se Zenáhlík v květnu 1951 neseznámil s novým administrátorem fary ve Vyšším Brodě, jazykově nadaným římskokatolickým knězem P. Františkem Buňátem³⁰, jenž začal Zenáhlíka a jeho ženu Marii učit na jejich prosbu angličtinu. V listopadu 1951 se Buňát svěřil Zenáhlíkovi s úmyslem odejít na Západ, kde se prý chtěl věnovat misijní činnosti. Zenáhlík mu k bezpečnému přechodu hranice doporučil právě Bernharda Riepla a vzápětí vše domluvil s Hubertem Lorencem. Buňátovo převedení se uskutečnilo krátce poté v noci ze 17. na 18. listopadu 1951, kdy ho vzal Riepl s sebou při své zpáteční cestě do Lince. Buňát mu dal jako odměnu svůj psací stroj.³¹

Ačkoli Bernhard Riepl upozornil Buňátu, aby se o okolnostech svého převedení nikomu nesvěřoval, nestalo se tak, jelikož Riepla vyhledali počátkem roku 1952 v Linci dva neznámý muži, kteří mu vyřídili pozdrav od Buňáta a požádali ho o spolupráci s francouzskou rozvědkou. Nebylo to nic překvapivého. Západní zpravodajské služby se tou dobou snažily získat jako své spolupracovníky spolehlivé osoby nejlépe z řad znalců pohraničí ochotných překračovat hranici do Československa. Zpočátku se s nimi prý Riepl odmítl bavit, ale po jejich další návštěvě na spolupráci přistoupil a stal se kurýrem francouzské zpravodajské služby SDECE, její pobočky v Baden-Badenu.³² Jeho úkol spočíval v přecházení hranice a přenášení vzkazů, pří-

27 V srpnu 1945 se Hubert Lorenc např. přimlouval, aby Bernhardu Rieplovi st. a jeho manželce byla přiznána práva československých státních občanů. Viz SOKA Český Krumlov, f. Místní národní výbor Jenín 1945–1953, sign. II/3, inv. č. 5, kart. 1, doporučení k přiznání práv čsl. stát. občana – Němci, 20. 8. 1945.

28 ABS, f. CB-V, arch. č. V-410 ČB, výpověď Willibalda Riepla, 29. 12. 1953.

29 ABS, f. MV-V, arch. č. V-2771 MV, podsvazek 1, výpověď Huberta Lorence, 31. 5. 1953.

30 František Buňát (2. 10. 1919 Stříbrná Lhota – ?) pocházel z malozemědělské rodiny. Do jižních Čech přišel v květnu 1951, kdy se stal administrátorem římskokatolické farnosti ve Vyšším Brodě. V září 1951 byl přeřazen na faru v Rožmberku nad Vltavou. Dle okresního církevního tajemníka Václava Komendy nevykonával svou kněžskou funkci zvláště horlivě a *jevil se vcelku jako pokrokový kněz*. Nebyl proto mezi okolními knězi oblíbený. Viz ABS, f. MV-H, arch. č. H-384, sv. 3, ustanovka Františka Buňáta, 4. 2. 1953; SOA Třeboň, f. Krajský národní výbor České Budějovice 1949–1960, sign. 292.1, inv. č. 667, kart. 372, kádrový posudek Františka Buňáta, 30. 11. 1950.

31 ABS, f. MV-V, arch. č. V-2771 MV, podsvazek 3, výpověď Josefa Zenáhlíka, 28. 4. 1953.

32 Francouzské zpravodajské službě SDECE sloužily v Baden-Badenu dle zjištění StB budovy hotelu Europäischer Hof na ulici Kaiserallee a Villa Stéphanie na náměstí Ludvik-Wilhelm-Platz.

padně v převádění jiných kurýrů. Jako odměnu dostával měsíčně 1 200 až 1 500 rakouských šilinků. V listopadu 1952 a v březnu a červnu 1953 prodělal v Baden-Badenu školení v obsluze vysílací stanice.³³

S prvním úkolem se Bernhard Riepl vypravil již v březnu 1952 na příkaz svého nadřízeného kapitána Lagarda³⁴ do Křešic u Litoměřic za jistým Otakarem Kechnerem³⁵, kterému měl přinést dopis, pravděpodobně s výzvou ke spolupráci s francouzskou rozvědkou, a převzít odpověď. Jelikož se Riepl obával cestovat po Československu, byl instruován obrátit se o pomoc na své známé. Obrátil se tedy na Zenáhlíka, s nímž se sešel jako obvykle na Lorencově statku Mýto. Zenáhlík se na jeho prosbu skutečně do Křešic vypravil. Tam ale od Kechnerovy ženy zjistil, že její muž je ve vězení. Tuto informaci posléze sdělil Rieplovi.³⁶

Francouzská rozvědka, které muselo být již Zenáhlíkovo i Lorencovo jméno známo snad už od uprchlého Buňáta, se rozhodla získat je jako své spolupracovníky. I zmíněná prosba o vyhledání Kechnera mohla být jen zkouška. Verbovací dopis přinesl krátce poté Bernhard Riepl opět na statek Mýto s tím, že francouzská rozvědka *pracuje pro osvobození Československa a že spoléhá na spolupráci s námi*.³⁷ Spolupráce měla spočívat v získávání zpravodajských informací. Zenáhlík nabídku uvítal *s tím, že může přijít každým dnem válka a je zapotřebí v tomto směru pomoci*, a požádal o instrukce.³⁸ Úkolem Huberta Lorence, jenž nevěděl, jak by mohl být užitečný, bylo i nadále poskytovat na statku Mýto úkryt kurýru Rieplovi. Do skupiny se zapojila také Zenáhlíkova žena Marie. Ta svého muže podporovala v protirežimní činnosti, účastnila se řady schůzek či svého muže v některých případech i zastupovala.

Viz ABS, f. Ústředna Státní bezpečnosti (f. 305), sign. 305-872-6, zpráva o struktuře, dislokaci, osobním složení a činnosti francouzských rozvědných a protirozvědných orgánů ve Francii, záp. Německu a Rakousku, 24. 1. 1955.

33 ABS, f. TS-CB, arch. č. TS-5793 ČB, Akce „Šumava“ – záznam z verbovky, 2. 7. 1957.

34 Dle zjištění StB se jednalo o operačního důstojníka pobočky francouzské rozvědky v Baden-Badenu, vysílající kurýry do Československa. Viz ABS, f. 305, sign. 305-872-6, zpráva o struktuře, dislokaci, osobním složení a činnosti francouzských rozvědných a protirozvědných orgánů ve Francii, záp. Německu a Rakousku, 24. 1. 1955.

35 Otakar Kechner (14. 11. 1902 Uherský Ostroh – ?) pracoval jako úředník Severočeských lihovarů a drožďáren v Krásném Březně (dnes součást Ústí nad Labem). V roce 1949 domluvil u MUDr. Jiřího Krbce z Klatov bezpečné převedení na Západ svému známému československému generálu Bohumíru Podležlovi (1898–1975), jenž uprchl z vazby. Za to ho StB zatkl 7. 1. 1950, ale jelikož se k ničemu nepřiznával, byl 15. 5. 1950 propuštěn. Zatčen byl opět 7. 6. 1950 a odsouzen Státním soudem v Praze 14. 12. 1950 při soudním přelíčení „MUDr. Jiří Krbec a spol.“ na 16 let odnětí svobody. Viz ABS, f. MV-V, arch. č. V-5156 MV.

36 ABS, f. MV-H, arch. č. H-384, sv. 9, výpověď Josefa Zenáhlíka, 25. 6. 1954.

37 ABS, f. MV-V, arch. č. V-2771 MV, osobní spis Lorenc, výpověď Huberta Lorence, 12. 9. 1953.

38 Tamtéž, podsvazek 3, výpověď Josefa Zenáhlíka, 28. 4. 1953.

Instrukce ke zpravodajské práci přinesl Bernhard Riepl na Mýto v dubnu 1952. Podle nich měl Zenáhlík, jenž jako lékař disponoval řadou kontaktů, vybudovat zpravodajskou síť sestávající z osob, které měly vzhledem ke svému zaměstnání či postavení možnost opatřovat hodnotné informace z vojenské, hospodářské nebo politické oblasti. Současně obdržel od Riepla tři česky psané dotazníky. Jeden se týkal vojenství (otázky organizace, stavu a umístění vojenských útvarů, muničních skladů nebo radarových stanic, výzbroj novými zbraněmi, politická příslušnost velitelů jednotek a jejich záliby, ale také dotaz týkající se morálky mužstva a jejich pohledu na případný konflikt se západními demokratickými zeměmi), druhý letectví (velký zájem byl především o trysková letadla, způsob jejich startování a přistávání, stav a umístění letišť, sklon a délku rozjezdové dráhy, umístění protiletadlových baterií apod.) a třetí politicko-průmyslové oblasti (název a umístění podniku, podrobnosti o výrobě, jméno vedoucího, bezpečnostního referenta i členů závodní rady, počet členů Lidových milic a jejich výzbroj nebo zprávy z politických schůzí KSČ).³⁹

K bezpečnému předávání zpráv mezi spolupracovníky a Zenáhlíkem i ke komunikaci s Rieplem, který měl jako kurýr získané informace přenášet na Západ, byl Zenáhlík instruován zřídit mrtvé schránky. Zřízeny byly pouze dvě, nakonec ovšem pouze ke spojení s Rieplem. Vybudoval je Hubert Lorenc, jednu ve zdi statku Mýto a druhou nedaleko statku v rozečkané vrbě. K plánovanému účelu ale schránky nikdy nesloužily, protože získané zprávy si Riepl přebíral osobně na Mýtě. Mimo to si Riepl s Lorencem ujednali výstražné znamení pro případ nebezpečí – bílou látku pověšenou na stromě při cestě ke statku.⁴⁰

Krátce po převzetí instrukcí a dotazníků se Zenáhlík pustil do budování své zpravodajské sítě a opatřování informací. První osoba, kterou se rozhodl zapojit, byl jeho mladší bratr Jiří Zenáhlík, jenž tou dobou sloužil v československé lidové armádě. Jako velitel čtyř působil u 2. pěšího pluku „Jiřího z Poděbrad“, dislokované v bývalém premonstrátském klášteře Teplá. Svému bratrovi, jehož velmi dobře znal, a jemuž proto mohl zcela důvěřovat, chtěl Josef Zenáhlík předat k zodpovězení dotazník s vojenskými otázkami. Na schůzce za obcí Teplá v květnu 1952, jíž se účastnila i Marie Zenáhlíková, se Josefu Zenáhlíkovi podařilo svého bratra přesvědčit o správnosti svého počínání, jelikož *je naší povinností napomáhat k změně stávajícího zřízení*.⁴¹ Cestou domů do Vyššího Brodu se Zenáhlík prý pokusil vyhledat v Plzni svého známého z Tábora Ing. Oldřicha Voborského⁴², pracujícího v závodech V. I. Lenina (bývalé Škodovy závody), jemuž chtěl předat některý ze zbývajících

39 Tamtéž.

40 ABS, f. MV-V, arch. č. V-2771 MV, osobní spis Lorenc, výpověď Huberta Lorence, 12. 9. 1953.

41 Tamtéž, podsvazek 1, výpověď Jiřího Zenáhlíka, 30. 4. 1953.

42 Vzhledem k absenci data narození nebylo možné o Oldřichu Voborském získat bližší údaje.

dotazníků z letectví či politicko-průmyslové oblasti, avšak nezastihl ho a později se o to prý již nepokoušel.⁴³

Konkrétní zpravodajské úkoly obdržel Jiří Zenáhlík až na schůzce v Mariánských Lázních v červnu 1952, kam mu výše zmíněný dotazník doručila Marie Zenáhlíková. Část otázek, na které znal Jiří Zenáhlík okamžitou odpověď, jí sdělil již během schůzky. Jednalo se o strukturu 2. pěšího pluku a vojenských okruhů a umístění jednotlivých pluků v západních Čechách. Morálku mužstva označil Jiří Zenáhlík za nízkou. Případná mobilizace by podle něj neproběhla tak rychle jako v roce 1938, přesto by podle něj Československá lidová armáda v očekávaném konfliktu bojovala. K činnosti obdržel Jiří Zenáhlík „neviditelný“ inkoust a byl mu slíben (ale nikdy nedodán) také miniaturní fotoaparát na pořizování kopií důležitých dokumentů, přičemž největší zájem měla francouzská rozvědka o mobilizační plány. Některé další dílčí informace předal Jiří Zenáhlík svému bratrovi na schůzkách v červenci 1952 v Českých Budějovicích, v srpnu 1952 na chatě Josefa Zenáhlíka ve Svinkách u Soběslavi a v březnu 1953 ve svém bydlšti v Teplé.⁴⁴

Josef Zenáhlík potřeboval ke své činnosti získat také spolehlivou osobu, která by mu v případě potřeby ofotografovala některé důležité dokumenty, aby je mohl odeslat francouzské rozvědce. Již v květnu 1952 se proto obrátil na svého dobrého známého Josefa Honetschlägera⁴⁵ z Vyššího Brodu, vyučeného fotografa, zda by mu příležitostně neofotografoval některé dokumenty, které by poslal na Západ.⁴⁶ To mu Honetschläger slíbil, načež obdržel od Zenáhlíka fotoaparát zn. Praktica, přinesený Rieplem pro tento účel. Pomocí fotoaparátu vyhotovil Honetschläger již v červenci 1952 dvě kopie plánu Českých Budějovic se zakreslenými vojenskými objekty a v lednu 1953 zdravotnickou průvodku pro raněné.⁴⁷ Dále mu

43 ABS, f. MV-V, arch. č. V-2771 MV, podsvazek 1, výpověď Josefa Zenáhlíka, 28. 4. 1953.

44 Tamtéž, výpověď Jiřího Zenáhlíka, 30. 4. 1953.

45 Josef Honetschläger (12. 9. 1921 Český Krumlov – 1. 5. 2008 Dobrá Voda u Českých Budějovic) pocházel z rodiny poštovního zřízence Jana a Kateřiny, rozené Syrové. V Českém Krumlově vychodil pět tříd obecné a dvě třídy měšťanské školy, poté studoval na reálném gymnáziu v Českých Budějovicích. Po maturitě v roce 1940 pracoval v Českých Budějovicích jako dělník. V březnu 1941 se stal prodávčem v obchodě s fotopotřebami a v roce 1945 se vyučil fotografem. Od září 1945 byl vedoucím osobního oddělení loučovických papíren. V lednu 1948 spoluzakládal místní organizaci Československé strany lidové (ČSL) v Loučovicích, jejímž byl až do února 1948 jednatelem. Během únorového převratu se vyjádřil, že *nejsme žádná republika, že jsme ruský protektorát*, takže byl zásahem Akčního výboru (AV) Národní fronty (NF) v Loučovicích přefázen z funkce vedoucího osobního oddělení na nižší pozici. V roce 1950 se stal opět vedoucím osobního oddělení. Byl ženatý s dcerou českobudějovického obchodníka s porcelánem Martou Müllerovou. Viz ABS, f. MV-V, arch. č. V-2771 MV, podsvazek 2, výpověď Josefa Honetschlägera, 30. 4. 1953; tamtéž, zpráva OO-VB Vyšší Brod, 16. 5. 1953.

46 ABS, f. MV-V, arch. č. V-2771 MV, podsvazek 3, výpověď Josefa Zenáhlíka, 8. 5. 1953.

47 Tamtéž, osobní spis Honetschläger, výpověď Josefa Honetschlägera, 4. 9. 1953.

Zenáhlík zapůjčil knihu *Amatérský film od A do Z*, jelikož chtěl pomoci kamery natáčet také různé komunistické manifestační slavnosti, průvody Lidových milicí apod.⁴⁸

U jiného svého přítele, a to u bývalého spolužáka z tábořského gymnázia JUDr. Františka Voborského⁴⁹, tou dobou právního referenta a vedoucího obchodně-administrativního odboru v n. p. Masna v Táboře, Josef Zenáhlík již tak úspěšný nebyl. Ten Zenáhlíka a jeho prosbu o obstarávání informací z průmyslové oblasti prý sice přímo neodmítl, vymlouval se ale, že nemá žádné možnosti. V létě 1952 se prý Voborský pokusil Zenáhlíka zbavit tím způsobem, že mu nabídl plánec jatek v Písku, který ale Zenáhlík odmítl, jelikož neměl žádnou hodnotu.⁵⁰

Většinu informací si ovšem Josef Zenáhlík opatroval běžnou nenápadnou rozmluvou s řadou svých známých nebo pacientů během lékařských zákroků, aniž by se jim svěřoval se svou činností, kdy se jich přátelskou formou vyptával na různé informace z jejich zaměstnání, bydliště apod. Takto získal některé dílčí poznatky např. od vedoucího výstavby lipenské přehrady Ing. Antonína Behenského⁵¹, ředitele polikliniky v Kaplici MUDr. Jiřího Vondráka⁵², okresního hygienika MUDr. Jaroslava

48 Tamtéž, podsvazek 3, výpověď Josefa Zenáhlíka, 8. 5. 1953.

49 František Voborský (20. 1. 1918 Tábor – 31. 1. 1985 Tábor) pocházel z rodiny dílenského zámečnicka u dráhy Františka a Anny, rozené Votýpkové. Po absolvování gymnázia v Táboře studoval Právnickou fakultu v Brně. Kvůli uzavření českých vysokých škol ji nedokončil a působil jako úředník v advokátní kanceláři v Táboře. V prosinci 1942 byl totálně nasezen v Linci v chemické továrně. Od října 1944 pracoval jako pomocný dělník v Hospodářském družstvu v Chotovinech. Po válce absolvoval započatou Právnickou fakultu v Brně a po základní vojenské službě pracoval jako advokátní koncipient v advokátní kanceláři v Táboře. Od října 1950 působil v n. p. Masna v Táboře. Byl členem KSČ. Viz ABS, f. CB-V, arch. č. V-831 ČB, skupinový spis, výpověď Františka Voborského, 6. 5. 1954; ABS, f. MV-H, arch. č. H-384, sv. 7, zpráva o JUDr. Františku Voborském, 29. 4. 1953.

50 ABS, f. CB-V, arch. č. V-831 ČB, skupinový spis, výpověď Františka Voborského, 25. 11. 1953; tamtéž, protokol o soudním přelíčení před Krajským soudem v Českých Budějovicích, 28. 6. 1954.

51 Antonín Behenský (5. 11. 1916 Plzeň – 3. 10. 1994) pocházel z rodiny vrchního oficiála československých drah. Po maturitě na gymnáziu v Plzni studoval vodohospodářství na Vysoké škole inženýrského stavitelství v Praze. Během okupace nemohl studia dokončit a pracoval jako technik, později jako stavbyvedoucí na vodní stavbě v Předměřicích nad Labem. Po osvobození vstoupil do Československé strany národně socialistické, po únorovém převratu přestoupil v květnu 1948 do KSČ. Byl členem Sokola. V červnu 1948 se účastnil XI. všesokolského sletu. Na výstavbě Lipenské vodní nádrže se Behenský podílel od roku 1951, zpočátku jako vedoucí úseku, později jako hlavní inženýr. Viz ABS, f. CB-V, arch. č. V-1448 ČB, výpověď Antonína Behenského, 21. 12. 1953.

52 MUDr. Jiří Vondrák (22. 6. 1921 Suché Vrbné – ?) pocházel ze Suchého Vrbného (dnes česko-budějovická čtvrt) z rodiny strojvedoucího Františka a Anny, rozené Klabouchové. Krátce před uzavřením českých vysokých škol byl přijat na Lékařskou fakultu Univerzity Karlovy. Za války pracoval jako účetní v mlýně v Netolicích, načež po válce studoval v letech 1945–1950

Vápeníka⁵³, řidiče své sanitky Karla Sládka⁵⁴, vedoucího pošty v Horním Dvořišti Oldřicha Majera⁵⁵ či své sestřenice JUDr. Marie Hrubé⁵⁶ a dalších osob.

-
- Lékařskou fakultu Univerzity Karlovy. V roce 1952 byl ustanoven ředitelem ÚNZ v Kaplici, také byl přednostou zdravotního referátu ONV v Kaplici, v roce 1952 nastoupil jako lékař na interně v nemocnici České Budějovice. Viz ABS, f. CB-V, arch. č. V-929 ČB, podsvazek 1, výpověď Jiřího Vondráka, 14. 9. 1953.
- 53 MUDr. Jaroslav Vápeník (11. 1. 1906 Roudnice nad Labem – 18. 4. 1978 Český Krumlov) pocházel z rodiny berního úředníka. V Roudnici nad Labem vystudoval gymnázium (1926) a v Praze Lékařskou fakultu Univerzity Karlovy (1934). Poté pracoval jako lékař v Praze, v Českých Budějovicích nebo v Třeboni. Od roku 1944 byl vězněn v Terezíně. Po válce působil krátce jako obvodní lékař opět v Třeboni a od listopadu 1945 v Českém Krumlově, načež se v roce 1952 stal českokrumlovským okresním hygienikem. Před válkou byl členem sociální demokracie, po válce vstoupil v červnu 1945 do KSČ. V Českém Krumlově byl za KSČ členem MNV v letech 1946–1949, v roce 1946 byl místopředsedou OV KSČ. V roce 1953 byl předsedou okresního výboru obránců míru a z tohoto titulu i členem Okresního akčního výboru Národní fronty. Byl ženatý s Boženou Prášilovou. Viz ABS, f. CB-V, arch. č. V-929 ČB, podsvazek 1, výpověď Jaroslava Vápeníka, 11. 9. 1953; ABS, f. MV-H, arch. č. H-384, sv. 6, ustanovka Jaroslava Vápeníka, 4. 7. 1953.
- 54 Karel Sládek (16. 4. 1901 Jekov – ?) se po vychození pěti tříd obecné a tří tříd měšťanské školy vyučil strojním zámečnickem. V roce 1921 nastoupil v Komárně základní vojenskou službu, po jejímž ukončení se stal četníkem. Působil v jižních Čechách v Loučovicích, kde se v roce 1926 oženil se českou Němkou Aloisií Pernsteinerovou, od roku 1931 v Benešově nad Černou a poté v Dolním Dvořišti. Za války sloužil u silniční kontroly v Českých Budějovicích a po přihlášení se k německé národnosti na popud své ženy byl přeložen do Prahy. Od roku 1944 působil opět v Českých Budějovicích, a to u pohotovostního oddílu, od ledna 1945 v Hluboké nad Vltavou a od února 1945 v Herálcu u Humpolce. Po válce byl zajištěn v internačním středisku v Českých Budějovicích. Po propuštění v srpnu 1946 a přiznání československého občanství pracoval krátce v dělnických profesích a v roce 1947 se stal řidičem sanitky loučovických papíren. Viz ABS, f. MV-V, arch. č. arch. č. V-2771 MV, podsvazek 2, výpověď Karla Sládka, 26. 5. 1953; tamtéž, zpráva Obvodního oddělení VB ve Vyšším Brodě, 28. 5. 1953.
- 55 Oldřich Majer (29. 3. 1903 České Budějovice – ?) pocházel z dělnické rodiny. Po vychození pěti tříd obecné a čtyř tříd měšťanské školy vystudoval v rodném městě dva ročníky hospodářské a dva ročníky obchodní školy. Poté vykonával různá zaměstnání, až se stal v roce 1935 poštovním úředníkem. Pracoval v Horním Dvořišti, Českém Krumlově, Českých Budějovicích, Trhových Svinech, Nových Hradech a opět v Horním Dvořišti. V roce 1952 byl přeložen do Kaplice jako zástupce ředitele. Viz ABS, f. CB-V, arch. č. V-460 ČB, skupinový spis, výpověď Oldřicha Majera, 21. 12. 1953.
- 56 Marie Hrubá, rozená Cikhartová, (22. 12. 1902 Tábor – ?) pocházela z rodiny soudního koncipienta, později soudce ve Voticích a později Benešově. Po absolvování obecné a měšťanské školy ve Voticích a Benešově absolvovala Právnickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, načež vykonávala právnickou profesi. V roce 1927 se provdala za profesora Václava Hrubého a odstěhovali se do Orlové. Od roku 1936 žili opět v Praze. Před válkou se angažovala ve sboru dobrovolných sester, kde absolvovala příslušný kurz. Po válce byla jako dlouholetá aktivní členka sociální demokracie (od roku 1927) přijata na Ministerstvo výživy, kde zpočátku pečovala o propagaci zdravé stravy, po únoru 1948 přešla do Výzkumného ústavu potravinářského

I přes uvedené potíže se Josefu Zenáhlíkovi dařilo opatřovat si množství informací různorodé zpravodajské hodnoty o dění v okrese i jinde v Československu, např. o výstavbě lipenské přehrady, o bezpečnostních opatřeních na hranicích včetně probíhající výstavby drátěného zátarasu a jeho elektrifikaci, o vojenském letišti v Plané u Českých Budějovic a u Bechyně, o vojenském újezde v Boleticích, o překladovém železničním nádraží v Čierne nad Tisou či o výživové situaci v Československu a počtu a hodnotě přidělových lístků převedené na kalorie apod. Řada informací ovšem neměla valnou hodnotu a Zenáhlík si je musel ověřovat a mnohdy doplňovat. Z těch hodnotnějších vypracovával ucelené zprávy, které Bernhard Riepl přenášel přes hranici, ovšem mimo zimní měsíce, kdy z bezpečnostních důvodů do Československa nechodil.

Josef Zenáhlík si byl dobře vědom, že musí být velmi opatrný, aby na sebe neupozornil obávanou StB, která intenzivně pátrala po všech skutečných i potenciálních odpůrcích komunistického režimu. Proto pro něj bylo velkým překvapením, když se již v červnu 1952 od svého známého Josefa Schwarze⁵⁷ z Vyššího Brodu dozvěděl, že se o něj zajímá místní StB. Schwarze si totiž tehdy předvolala StB v Kaplici, která dle běžné praxe sledovala celou společnost na okrese, a dotazovala se ho na Zenáhlíka a jeho vztah k režimu. Také po něm chtěla, aby na něj „donášel“, tedy aby se stal vázaným spolupracovníkem StB.⁵⁸ Zenáhlík, jenž věřil v brzký pád komunistického režimu, zachoval chladnou hlavu a Schwarzovi se svěřil, že je v kontaktu s kurýrem francouzské rozvědky, jehož prostřednictvím posílá na Západ zpravodajské informace, a požádal ho o pomoc. Tu Schwarz neodmítl a začal Zenáhlíkovi aktivně pomáhat. Současně o něm StB po domluvě se Zenáhlíkem sděloval nedůležité informace.⁵⁹

---

průmyslu. Sloučením se stala členkou KSČ. Viz ABS, f. TS-MV, arch. č. TS-588996 MV, návrh na zaverbování spolupracovníka, 30. 6. 1953.

57 Josef Schwarz (16. 4. 1911 Holubov – 12. 3. 1975 Vyšší Brod) pocházel z pěti dětí výhybkáře u dráhy Josefa a Marie, rozené Pirné. Po vychození pěti tříd obecné školy a tří tříd měšťanky v Křemži se vyučil strojním zámečnickem. Poté pracoval v různých dělnických profesích v Českých Budějovicích nebo v Praze. Od června do října 1945 působil jako předseda Místní správní komise (MSK) ve Svěrázu na Českokrumlovsku, poté se stal správcem elektrárny v Horním Mlýně, patřící klášteru ve Vyšším Brodě. Od března 1947 byl správcem budov vyšebrodského kláštera a později, po likvidaci kláštera v květnu 1950, správcem klášterní galerie a knihovny. Od roku 1935 byl členem lidové strany. Po válce založil místní organizaci Československé strany lidové (ČSL) ve Vyšším Brodě. Za lidovce se v roce 1947 stal členem ONV Kaplice, kde zastával funkci družstevního referenta a od roku 1948 zdravotního referenta. Po únoru 1948 požadoval Akční výbor (AV) Národní fronty (NF) ve Vyšším Brodě Schwarzovo přemístění do vnitrozemí, jelikož je *pro nynější lidově demokratické zřízení v pohraničí neúnosný*. K tomu ale nedošlo pro Schwarzovu nepostradatelnost na ONV. Viz ABS, f. MV-V, arch. č. V-2771 MV, podsvazek 1, výpověď Josefa Schwarze, 29. 4. 1953; tamtéž, zpráva OO-VB Vyšší Brod, 8. 5. 1953.

58 ABS, f. MV-V, arch. č. V-2771 MV, podsvazek 3, výpověď Josefa Zenáhlíka, 28. 4. 1953.

59 Tamtéž, podsvazek 1, výpověď Josefa Schwarze, 13. 5. 1953.

Josef Schwarz plnil konkrétní úkoly, kterými ho Zenáhlík pověřoval. Obracel se přitom na své přátele Františka Flídra⁶⁰ z Českých Budějovic a Ladislava Hodného⁶¹ z Týna nad Vltavou. Od Flídra se Schwarz například pokusil zjistit rozmístění útvarů Pohraniční stráže v jižních Čechách či počet tryskových letadel na vojenském letišti v Plané u Českých Budějovic nebo získat osobu, která by podávala informace o pohybu nákladních vlaků na železniční trati Plzeň – České Budějovice. Většinu úkolů Flídr nesplnil, protože nevěděl, kde by potřebné údaje zjistil. Navíc se mu prý ani nechtělo.⁶² Ladislava Hodného pak Schwarz žádal o informace o vojenské posádce v Týně nad Vltavou (počet vojáků, jméno velitele a číslo poštovní schránky).⁶³ Kromě toho Schwarz předával Zenáhlíkovi kopie zasedání rady ONV Kaplice, jichž se účastnil, týkající se politického a hospodářského dění v okrese.⁶⁴

Tajná vysílačka

Protikomunistický odboj Josefa Zenáhlíka nespočíval pouze v budování sítě spolupracovníků a získávání zpravodajských informací. Již někdy v květnu 1952 ho

60 František Flídr (13. 9. 1907 Litomyšl – ?) pocházel z rodiny pekařského dělníka Františka a Heleny, rozené Erbenové. Jeho otec padl v první světové válce, matka se znovu provdala. V Litomyšli vychodil pět tříd obecné a tři třídy měšťanské školy. Poté se učil knihkupeckým příručím, současně navštěvoval dvouletou pokračovací školu. Po vyučení pracoval v knihkupectví v Litomyšli jako účetní, v roce 1927 odešel do Hodonína a v roce 1928 do Prahy. V roce 1930 byl jako vedoucí knihkupectví přeložen do Českých Budějovic. V roce 1934 se oženil s Marií Kalistovou z živnostenské rodiny. Flídr byl věřící, v roce 1926 vstoupil do Československé strany lidové (u lidovců byl i po únoru 1948). Mimo to byl v roce 1947 členem rodičovského sdružení církevní školy u sv. Karla Boromejského nebo členem delegace za zachování církevního školství. Jako odpůrce proticírkevní politiky komunistického režimu posílal potravinové balíčky internovaným kněžím. Viz ABS, f. CB-V, arch. č. 929 ČB, podsvazek 7, výpověď Františka Flídra, 19. 5. 1953.

61 Ladislav Hodný (3. 6. 1909 Týn nad Vltavou – ?) pocházel z rodiny Josefa a Anny, rozené Wiererové, majitelů obchodu s koloniálním a železářským zbožím v Týně nad Vltavou. Obchod otci patřil až do roku 1951, kdy jej převzal Okresní komunální podnik. Ladislav Hodný vychodil v Týně nad Vltavou pět tříd obecné a tři třídy měšťanské školy, poté se učil knihařem, současně navštěvoval pokračovací školu. Po vyučení nastoupil zaměstnání v Praze a absolvoval základní vojenskou službu. V roce 1934 se vrátil do rodného města, kde odkoupil knihařskou živnost. V roce 1941 se oženil s Annou Fialovou. Již od první republiky byl členem národních socialistů, Sokola a po válce také Svazu národní revoluce, odkud byl pro nesouhlas se znárodněním po únoru 1948 „vyakčněn“. Ve volbách do Národního shromáždění v květnu 1948 vhodil bílý lístek. Viz ABS, f. CB-V, arch. č. V-409 ČB, podsvazek, výpověď Ladislava Hodného, 16. 9. 1953; ABS, f. MV-H, arch. č. H-384, svazek 6, zpráva o hloubkovém rozpracování Ladislava Hodného, 27. 6. 1953.

62 ABS, f. CB-V, arch. č. V-929 ČB, podsvazek 12, výpověď Františka Flídra, 19. 5. 1953.

63 ABS, f. CB-V, arch. č. V-409 ČB, podsvazek, výpověď Ladislava Hodného, 17. 9. 1953.

64 ABS, f. MV-V, arch. č. V-2771 MV, podsvazek 3, výpověď Josefa Zenáhlíka, 28. 4. 1953.

francouzská rozvědka vybídla, aby našel vhodnou osobu k převzetí vysílací stanice.⁶⁵ Cílem francouzské rozvědky bylo vytvořit síť vysílaček, s nimiž se počítalo především v případě očekávaného napadení západních demokratických zemí armádami východního bloku.⁶⁶ Do vypuknutí předpokládaného konfliktu měla vysílačka sloužit k běžné komunikaci. Zenáhlík byl proto upozorněn, aby vhodná osoba ovládala morseovku a nepodléhala vojenské povinnosti. Krátce poté vysílačku přinesl Bernhard Riepl po třech částech v květnu a červnu 1952 na statek Mýto, odkud si ji Zenáhlík převezl k sobě domů do Vyššího Brodu.⁶⁷

K převzetí vysílačky se původně Zenáhlík pokusil získat v červnu 1952 prostřednictvím Josefa Honetschlägera jeho švagra z Českých Budějovic Viktora Wofka, o němž věděl, že je bývalý radioamatér. Ten s tím ale nechtěl mít nic společného.⁶⁸ Poté se Zenáhlík obrátil na dělmistra československých státních drah ve Vyšším Brodě Václava Tesaře⁶⁹, jenž mu příležitostně opravoval různá elektrická zařízení v ordinaci a jenž prodělal během základní vojenské služby u technické rotы radiooperátorský kurz.⁷⁰ Ten s převzetím vysílačky souhlasil, potřeboval ovšem proškolit v její obsluze. Do příchodu očekávaného instruktora ji na Zenáhlíkův pokyn uschoval v remisi železniční stanice Vyšší Brod – Klášter. Poté se chodil Zenáhlíka informovat, zda instruktor již přišel. Při jedné z návštěv vyplnil dotazník požadovaný francouzskou rozvědkou týkající se jeho osobních dat a znalostí potřebných k obsluze vysílačky.⁷¹

K vyškolení Václava Tesaře vyslala francouzská rozvědka až koncem srpna 1952 svého instruktora Lubora Fantu⁷². Ten byl na uvedenou cestu do Československa

65 Tamtéž.

66 Problematikou studené války a vojenskými přípravami se zabýval např. LUŇÁK, Petr. Přípravy východního bloku na válku v jaderném věku. In: LUŇÁK, Petr (ed.). *Plánování nemyslitelného. Československé válečné plány 1950–1990*. Vimperk: Dokořán – ÚSD AV ČR, 2007. s. 11–82.

67 ABS, f. MV-V, arch. č. V-2771 MV, podsvazek 3, výpověď Josefa Zenáhlíka, 28. 4. 1953.

68 Tamtéž, osobní spis Honetschläger, výpověď Viktora Wofka, 2. 9. 1953.

69 Václav Tesař (4. 11. 1918 Libějovice – 21. 12. 1960 České Budějovice) pocházel z rodiny strážného u železniční tratě Jana a Terezie, rozené Tumpachové. V Horním Dvořišti vychodil pět tříd obecné a tři třídy měšťanské školy, poté se v Českých Budějovicích učil elektrikářem a současně si doplňoval vzdělání v pokračovací škole. Poté zůstal v Českých Budějovicích a pracoval u různých firem, po osvobození v květnu 1945 např. ve vytopné drah. V srpnu 1945 byl přeřazen do Vyššího Brodu na zácvik strojvedoucího elektrických lokomotiv, od března 1946 vykonával pětiměsíční vojenskou prezenční službu. V listopadu 1950 byl ustanoven dělmistrem u dráhy ve Vyšším Brodě. Nebyl politicky organizován. Byl svobodný a bezdětný. Viz ABS, f. MV-V, arch. č. V-2771 MV, podsvazek 1, výpověď Václava Tesaře, 29. 4. 1953; tamtéž, zpráva OO-VB Vyšší Brod, 19. 5. 1953.

70 ABS, f. MV-V, arch. č. V-2771 MV, podsvazek 3, výpověď Josefa Zenáhlíka, 28. 4. 1953.

71 Tamtéž, podsvazek 1, výpověď Václava Tesaře, 29. 4. 1953.

72 Lubor Fanta (21. 3. 1931 Brno – 26. 4. 2014 USA) pocházel z rodiny bývalého ruského legionáře plk. Josefa Fanty. V rodném městě vychodil čtyři třídy obecné a čtyři třídy měšťanské školy,

vybaven dvěma pistolemi větší ráže a falešným občanským průkazem na jméno Oldřich ZELENKA, číšník z Brna. Na statek Mýto ho přes hranice přivedl v noci Bernhard Riepl. Tam si ho druhý den v noci převzal Zenáhlík a dopravil ho sanitkou k sobě domů do Vyššího Brodu. Současně upozornil Tesaře, aby se k němu dostavil i s vysílačkou.

Jak bylo v textu již řečeno, vysílačku měl obsluhovat Václav Tesař, tedy určovat si termíny radioschůzek a přijímat a odesílat zprávy. Ty měl připravovat a šifrovat Zenáhlík. Během školení za pomoci bzučáku na výuku morseovky ale Fanta zjistil, že Tesař není schopen ani přes intenzivní školení přijímat morseovku rychleji než 30 znaků za minutu, což bylo zoufale málo. Aby nebyla jeho cesta zbytečná, začal v obsluze vysílačky školit Zenáhlíka. Tomu se skutečně podařilo naučit se během dvou týdnů morseovku na takovou úroveň, že jí byl schopen přijímat rychlostí 40 znaků za minutu a odesílat rychlostí 50 znaků za minutu. Obsluhu vysílačky včetně šifrování zpráv převzal tedy Zenáhlík, zatímco Tesařův úkol spočíval v údržbě vysílačky. Krycí jméno, kterým Zenáhlík podepisoval odesílané radiogramy, bylo LEV.⁷³

Na závěr školení dostal Zenáhlík ke své činnosti dva šifrovací klíče (jeden měl sloužit v míru a druhý za války), plán vysílání, kodexové značky, náhradní součástky do vysílačky a záložní klíč pro vysílání. Mimo to od Fanty obdržel také 55 000 Kčs jako operační fond k hrazení nákladů spojených se zpravodajskou činností. Peníze použil pouze jednou, když si zakoupil krátkovlnný radiopřijímač zn. Talisman k poslechu zpravodajských instrukcí vysílaných francouzskou rozvědkou, aby nemusel používat vysílačku.⁷⁴ Zenáhlík byl také vyzván, aby si našel náhradníka, který by mohl v případě potřeby obsluhu vysílačky převzít. Jelikož o nikom vhodném nevěděl, začal učit morseovku svou ženu Marii.⁷⁵

Úkolem Josefa Zenáhlíka bylo za pomoci Václava Tesaře navazovat s francouzskou radiocentrálou v Baden-Badenu spojení spočívající v běžné šifrované komunikaci. Zpočátku byl instruován navazovat spojení jednou za čtrnáct dní, po zdoko-

---

načež absolvoval čtvrtou třídu reálného gymnázia a při obchodní akademii dvouroční odbornou školu hostinskou. Po škole pracoval ve strojárnách v Adamově. V červenci 1950 se pokusil odejít do Bavorska. Již v hotelu v Kašperských Horách ho ale zadrželi pro podezření z pokusu opuštění republiky. I když u něj našli kompas a kapesní svítilnu, byl pro nedostatek důkazů v říjnu 1950 soudem osvobozen. Na Západ se Fantovi podařilo odejít až v září 1951 v prostoru Tachova. Poté se zdržoval v uprchlickém táboře Valka, kde ho již v říjnu 1951 získal ke spolupráci s československou sekcí při francouzské zpravodajské službě SDECE její pracovník Josef Němeček. Pro pobočku v Baden-Badenu pracoval Fanta pod krycím jménem MAJKO jako radioinstruktor od prosince 1951 až do srpna 1955. Poté odešel do USA. Viz ABS, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování – Brno (dále jen BN-KR), arch. č. KR-983 BR, agenturně pátrací svazek na Lubora Fantu; AA, e-mailová komunikace s Jarmilou Fantovou, roz. Špalkovou, léto 2015.

73 ABS, f. MV-V, arch. č. V-2771 MV, podsvazek 3, výpověď Josefa Zenáhlíka, 27. 4. 1953.

74 Tamtéž, výpověď Josefa Zenáhlíka, 10. 5. 1953.

75 Tamtéž, výpověď Josefa Zenáhlíka, 3. 5. 1953.

nalení se v obsluze vysílačky jednou za tři až čtyři týdny. Z bezpečnostních důvodů neměla vysílačka sloužit k posílání zpravodajských informací, ty mohl Zenáhlík vysílačkou posílat jen ve výjimečném případě. Musely být ale velmi důležité, především z vojenství, nejlépe z letectví.⁷⁶

Vysílačka byla primárně určena k použití až během očekávaného napadení západních demokratických zemí armádami východního bloku. Podle instrukcí, jež přinesl kolem 20. září 1952 Bernhard Riepl, který přišel na závěr školení na Mýto převést instruktora Fantu zpět na Západ, měl Zenáhlík informovat vysílačkou centrálu v Baden-Badenu o hrozbě vypuknutí války či již probíhající mobilizaci československé armády. Po varování o blížícím se útoku komunistických armád měla být v předem určeném prostoru vysazena skupina parašutistů sestávající z československých exulantů vybavených vysílačkami, jejichž úkol by spočíval v pozorování přesunů vojska nebo přepravovaných nákladů ze zajištěných bytů v Českých Budějovicích.

Josef Zenáhlík byl proto v dopise požádán, aby pomohl určit místo pro seskok parašutistů a v Českých Budějovicích zajistil vhodné byty. Jako příhodné místo k seskoku označil Fantovi pomocí mapy oblast u Svinek u Soběslavi, kde vlastnil chatu, kterou nabídl parašutistům za úkryt. Plánoval sem proto navozit zásoby trvanlivých potravin.⁷⁷ V Českých Budějovicích ovšem Zenáhlík neznal nikoho vhodného, u koho by zajistil byty k pozorování komunikačních uzlů a důležitých výpadových komunikací i k úkrytu parašutistů. Obrátil se proto na Josefa Schwarze, který měl v Českých Budějovicích známé. Ten záležitost projednal s Ladislavem Hodným a Františkem Flídrem (Flídr domlouval vhodný úkryt u svých známých Josefa Valhy a Josefa Šustra), ale úkol se mu nepodařilo splnit. Nakonec Zenáhlíkovi doporučil pouze byt své matky, nacházející se u českobudějovického vlakového nádraží, aniž by to s ní zkontualoval.⁷⁸ Oba muži se nakonec domluvili, že na splnění úkolu je prozatím čas.⁷⁹

První radiové spojení s francouzskou centrálou v Baden-Badenu se Josef Zenáhlík pokusil navázat za Tesařovy pomoci krátce po Fantově odchodu již v září 1952. To se mu ale pro špatnou slyšitelnost nepodařilo ze své ordinace ve Vyšším Brodě ani z Lorencova statku Mýto, jenž se nacházel ve vyšší nadmořské výšce (jelikož nebyl na Mýto zaveden elektrický proud, zhotovil Tesař přenosný akumulátor). V polovině října 1952 proto Bernhard Riepl přivedl opět radioinstruktora Fantu, který zjistil, že důvodem špatné slyšitelnosti je slabá anténa. Zenáhlík s Tesařem totiž při vysílání používali jen k vysílačce přiloženou anténu, kterou před vysíláním volně umístili. Podle Fantových instrukcí proto Zenáhlík zřídil u svého domu ve Vyšším Brodě stálou vysokou anténu, jaká se používala u rozhlasového přijímače. Fant se poté zdržel u Zenáhlíka tři týdny, kdy ho znovu školil v navazování spojení,

76 Tamtéž, výpověď Josefa Zenáhlíka, 27. 4. 1953.

77 ABS, f. MV-H, arch. č. H-384, sv. 7, výpověď Marie Čihákové, 20. 1. 1954.

78 ABS, f. MV-V, arch. č. V-2771 MV, podsvazek 1, výpověď Josefa Schwarze, 29. 4. 1953.

79 Tamtéž, podsvazek 3, výpověď Josefa Zenáhlíka, 3. 5. 1953.

v přijímání a odesílání morseovky i v šifrování a dešifrování zpráv. Školení se několikrát zúčastnil také Václav Tesař.

Po novém vyškolení a vybudování vhodné antény se Zenáhlíkovo vysílání výrazně zlepšilo. Vysílání se Tesař již neúčastnil, přesto byl pro Zenáhlíka i nadále nepostradatelnou osobou. Dle potřeby mu opravil sluchátka a přírodní kabel do síťového transformátoru nebo vyrobil nový bzučák jako náhradu za rozbitý. Také ukrýval vysílačku a Zenáhlíkovi ji nosil pouze v určený čas k navázání spojení, protože se Zenáhlík obával sledování StB.⁸⁰ Jelikož Riepl nechodil v zimních měsících přes hranici do Československa, začal Zenáhlík některé zpravodajské informace posílat pomocí vysílačky i přes upozornění, že to není bezpečné.

Odhalení Josefa Zenáhlíka⁸¹

Státní bezpečnost Zenáhlíkovo vysílačku poprvé zaregistrovala prostřednictvím Kontrolní služby radiokomunikační (KSR) 23. srpna 1952 a udělila jí kódové označení Levoča (akce Levoča). Dne 9. listopadu 1952 se ji podařilo lokalizovat do prostoru tehdejšího Československého kraje a 7. prosince 1952 do Vyššího Brodu. Již 14. prosince 1952 upřesnily lokální monitorovací skupiny vyslané na Vyšebrodsko vysílačku v tehdejší Leninově ulici (dnes Česká).⁸² Během nastalého pátrání, jež měl na starosti tehdejší I. odbor Hlavní správy StB, referát „boj proti rozvědkám Francie a zemím Beneluxu a na ně napojeným agentům chodcům“, ve spolupráci s I. odborem KS StB České Budějovice a podřízeným OO StB Kaplice, rozpracovali zainteresovaní příslušníci StB osoby bydlící v okruhu zaměřeného místa, přičemž si v prvé řadě všimli osob majících vztah k radiotelegrafii či radiotechnice.⁸³ Za podezřelého označili jistého Rudolfa Neruda, jenž prodělal při základní vojenské službě radiotelegrafický kurz. V místě jeho bydliště v Leninově ulici čp. 199 navíc zjistili dvě antény.⁸⁴

Krátce poté, 30. prosince 1952, se StB při dalším zaměřování vysílačky lokálními zaměřovači podařilo jako nejpravděpodobnější místo vysílání určit dům v Leninově ulici čp. 232. StB z místních obyvatel vylučovací metodou vytipovala Václava Urbánka, zaměstnance Československých státních lesů a zároveň vojenského telegrafisty v záloze.⁸⁵ Státní bezpečnost se proto domluvila s Vojenskou kontrarozvědkou (VKR), aby ta Urbánka 29. ledna 1953 povolala na mimořádné čtyřtydenní

80 Tamtéž, podsvazek 1, výpověď Václava Tesaře, 29. 4. 1953.

81 Jiří Zenáhlík ve svých vzpomínkách uvádí, pravděpodobně na základě svých domněnek, že k odhalení skupiny došlo prostřednictvím Bernharda Riepla a zradou údajného francouzského kurýra Fialy, prý současně agenta StB, což ale není pravda, jak popisují v uvedené kapitole.

82 ABS, f. MV-H, arch. č. H-384, sv. 8, Akce Levoča – výsledek, 16. 12. 1952.

83 Tamtéž, sv. 3, souhrnná zpráva, 8. 12. 1952.

84 Tamtéž, sv. 8, zpráva o akci Levoča – záznam ze služební cesty, 23. 12. 1952.

85 Tamtéž, sv. 3, souhrnná zpráva, 3. 1. 1953.

vojenské cvičení ke spojovacímu praporu do Prahy. Cvičení posloužilo StB k nahrání Urbánkovy práce s vysílačkou a morseovkou, aby je následně porovнала s rukopisem „neznámého“ hledaného radiotelegrafisty, což Urbánka z řad podezřelých vyloučilo. Navíc během jeho vojenského cvičení pracovala vysílačka ve Vyšším Brodě se stejnými charakteristickými vlastnostmi jako celou dobu předtím.⁸⁶

K Zenáhlíkovu odhalení přispěl zásadním způsobem zahraniční spolupracovník StB s krycím jménem FERDINAND, vlastním jménem František Kavale.⁸⁷ U tohoto muže se musím na chvíli zastavit pro jeho mimořádnou důležitost v celém popisovaném příběhu. Jednalo se o bratrance jednoho z řídících důstojníků pobočky československé sekce při francouzské zpravodajské službě SDECE v Baden-Badenu Josefa Němečka.⁸⁸ Ten Kavalemu po svém zařazení v Baden-Badenu posílal od března 1951 až do června 1952 kurýry s žádostmi o spolupráci při shromažďování a posílání zpravodajských informací. K tomu účelu obdržel Kavale fotoaparát značky Minox a peníze na nákup psacího stroje. Následně v listopadu 1951 Němeček Kavaleho vyzval k získání vhodné osoby k převzetí vysílačky. Celkově Kavale poskytl Němečkovi některé informace o výrobě leteckých motorů v ČKD Stalingrad, kde pracoval jako úředník, později ale spolupráci odmítal.

Státní bezpečnost se o Kavaleho spojení s Němečkem dozvěděla a 26. června 1952 ho tajně zatkla. Ten se ihned spontánně bez konkrétního dotazování StB přiznal: *[P]rosil, abychom mu poskytli jakoukoliv možnost, aby mohl dokázat, jak svého činu lituje, jak svůj život a poměry v republice po rozhovorech s námi lépe chápe. Chopil se proto s radostí našeho návrhu na dočasnou službu v zahraničí pro nás. Sám při tom uvedl, že jako záruku spolehlivosti zde budeme mít jeho manželku.*⁸⁹

86 Tamtéž, sv. 8, zpráva z akce „Levoča“, 11. 2. 1953.

87 František Kavale (1. 2. 1923 Praha – ?) pocházel ze dvou dětí poštovního zřízence. V Praze vychodil obecnou, měšťanskou a započal i obchodní školu. Tu byl ale nucen v roce 1943 přerušit, neboť byl až do konce války nasazen u říšské protiletecké ochrany Luftschutz. Obchodní školu úspěšně dokončil v roce 1946, načež si podal přihlášku do vojenské akademie, kam ale nebyl přijat, jelikož neuspěl u písemné zkoušky. V říjnu 1946 nastoupil základní vojenskou službu, kterou ukončil v září 1948 v hodnosti četaře aspiranta. Od října 1948 pracoval jako administrativní úředník v n. p. ČKD Stalingrad v Praze-Vysočanech. Byl ženatý. Viz ABS, f. Svazky tajných spolupracovníků – centrála (f. MV-TS), arch. č. TS-464483 MV, návrh na zavázání spolupracovníka a jeho vyslání do zahraničí, 15. 7. 1952.

88 Josef Němeček (23. 4. 1921 Veselí – ?) pocházel z Veselí u Přelouče z rodiny obchodníka se smíšeným zbožím. Do služeb francouzské zpravodajské služby vstoupil v roce 1950 a zakrátko se vypracoval na operačního důstojníka pobočky v Baden-Badenu. Působil v ní do počátku roku 1954. Současně se výrazně angažoval v exilové agrární straně, v Mezinárodní selské unii, působil ve Sdružení čs. politických uprchlíků, jako redaktor časopisu *Hlas exilu*, spolupracoval s vedením Rádía Svobodná Evropa a byl v kontaktu s odbočkou Rady Svobodného Československa v Paříži. Viz ABS, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování – Centrála (dále jen MV-KR), arch. č. KR-946642 MV, akce „Student“.

89 ABS, f. MV-TS, arch. č. TS-464483 MV, návrh na zavázání spolupracovníka a jeho vyslání do zahraničí, 15. 7. 1952.

Ke spolupráci s StB se Kavale písemně zavázal 1. srpna 1952 a po nezbytném zaškolení byl do západního Německa převeden u Volar 8. srpna 1952. Tam kontaktoval Josefa Němečka, u něhož smyšlenou legendou o útěku získal důvěru.

Františka Kavaleho můžeme považovat za velmi úspěšného agenta StB. Po získání Němečkovy důvěry prodělal zpravodajský kurz a pracoval jako výslechář v uprchlickém táboře Valka. Ze západního Německa poté posílal StB důležité zpravodajské informace psané neviditelným inkoustem na vnitřní stranu obálek běžných dopisů, v nichž informoval o československých uprchlících, o Němečkových spolupracovnících v exilu i o jím budovaných zpravodajských sítích v Československu. Za svou spolupráci obdržel po stažení do vlasti na jaře 1954 odměnu 12 000 Kčs.⁹⁰

František Kavale tak koncem ledna 1953 upozornil StB na zaškolení jistého doktora v obsluze vysílačky, který je *stár 37 let a jeho paní 26 let. Oba ovládají vysílačku, kterou mají u sebe. Mají tři dcery, 2–4 a 6 roků, neb 4–6 a 9 roků staré. Zaučoval ho Fanta. [...] Měl zaučovat a zaučoval nějakého železničáře 3 neděle, a že byl hloupý, zaučoval doktora, který ordinuje od Velešína k Dolnímu Dvořišti směr rakous[ké] hranice.*⁹¹ FERDINANDOVA zpráva ukazovala na Josefa Zenáhlíka, jenž bydlel poblíž posledně zaměřeného domu, a to v bytě nad svou ordinací v tehdejší Stalinově ulici (dnes Míru) čp. 223.

Josef Zenáhlík nebyl pro místní StB neznámou osobou. Průběžně se o něj zajímala již od nástupu komunistického režimu k moci vzhledem k jeho blízkému vztahu s bývalým opatem cisterciáckého kláštera ve Vyšším Brodě Tecellinem Jakschem⁹² a osobami z řad místních bývalých členů lidové či národněsocialistické strany. Koncem jara 1952 se StB pokusila Zenáhlíka pomocí Josefa Schwarze

90 Tamtéž, Kavale František – vyhodnocení spolupráce, 12. 2. 1955.

91 ABS, f. MV-H, arch. č. H-384, sv. 8, zpráva zahraničního spolupracovníka „Ferdinanda“, 22. 1. 1953.

92 Tecellin Jaksch (23. 3. 1885 Haklovy Dvory – 23. 5. 1954 Rein),rodným jménem Josef Jaksch, byl cisterciácký mnich německé národnosti a 43. opat vyšebrodského kláštera. Po maturitě na gymnáziu v Českých Budějovicích v roce 1904 vstoupil do noviciátu vyšebrodského kláštera a přijal řeholní jméno Tecellin. Následně studoval teologii v Innsbrucku. Za první světové války sloužil jako vojenský kaplan na italské frontě. Po válce spravoval farnost Boršov nad Vltavou. V roce 1925 se stal opatem cisterciáckého kláštera ve Vyšším Brodě, jenž pod jeho vedením vzkvétal. Po připojení čs. pohraničí k Německé říši byl zatčen gestapem a odsouzen za podněcování nepřátelství k Říši a nacismu na půl roku do vězení, po propuštění strávil zbytek války pod dohledem gestapa v klášteře Porta Coeli u Tišnova. Po válce se vrátil v červnu 1945 do Vyššího Brodu a pokusil se obnovit klášter. Ve složité době, kdy němečtí řeholníci z Vyššího Brodu byli odsunuti a opat Jaksch byl terčem nenávislné kampaně, se rozhodl odejít také. Do Rakouska odešel v červenci 1948 a usadil se v cisterciáckém klášteře Rein ve Štýrsku, který vedl až do své smrti. Viz RIEDL, Jaroslav. Čistá pravda o opatovi P. Tecellinu Jakschovi: nikdy není pozdě očistit památku kteréhokoliv spravedlivého člověka, která byla neprávem a lživě pošpiněna. *Českobudějovické listy*, 16. 6. 1995, s. 22.

více kontrolovat. Při jeho vázání coby tajného spolupracovníka s krycím jménem KOVÁŘ⁹³ 11. června 1952 se o Zenáhlíkovi dozvěděli, že zprostředkoval útěk faráře Buňáta na Západ. Schwarz jim tehdy vypověděl, že ho převedl *nějaký Němec nebo Rakušák, který dříve před odsunem Němců bydlel za Rožmberkem*. Schwarzův řídící důstojník štržm. Jan Smolík⁹⁴ z tehdejšího Okresního oddělení (OO) StB Kaplice již tehdy správně odhadl, že zmíněným mužem by mohl být Bernhard Riepl.⁹⁵

Již tehdy StB zahájila akci DOKTOR, zahrnující vedle Zenáhlíka rovněž jeho manželku Marii na základě přesvědčení, že oba manželé jsou *ve své nenávisti schopni jakékoliv činnosti proti lidově demokratickému zřízení*, a pro tzv. úkolování vybrala právě Schwarze.⁹⁶ Schwarz ale spolupráci s StB odmítal a varoval Zenáhlíka, jenž se mu při té příležitosti světil se svou odbojovou činností, do níž Schwarz zapojil. Dle jejich vzájemné domluvy spolupracoval Schwarz naoko s StB. Ve skutečnosti neuváděl o Zenáhlíkovi nic důležitého a snažil se ho předvést v „lepší světlo“ či StB odvádět na falešnou stopu. Po dohodě se Zenáhlíkem Smolíkovi zalhal, že Buňáta převedl na Západ bratr českého Němce Ruperta Brundlingera z dnes již zaniklých Sejf, u něhož byl prý na návštěvě.⁹⁷ Brundlingera již nemohla StB vyslechnout, protože na jaře 1952 odešel legálně do Rakouska.⁹⁸

Zenáhlík zvýšený zájem StB o svou osobu citlivě vnímal a obával se zatčení. Na jednu stranu doufal v převrat či válečný konflikt, jehož následkem by byl odstraněn stávající komunistický režim v Československu, na druhou stranu ukryl některé své cennosti u manželčiny rodičů či svých známých Marie Čihákové⁹⁹ a Marie

93 Na Josefa Schwarze byl veden svazek s arch. č. 3 České Budějovice (reg. č. 10257 ČB) s krycím názvem „Kovář“. Svazek byl zničen bez uvedení data.

94 Jan Smolík (14. 5. 1917 Besednice – ?) pocházel z rodiny kamenického dělníka. K SNB vstoupil v srpnu 1945. Od prosince 1950 působil u StB v Kaplici a od listopadu 1953 na KS StB v Českých Budějovicích, kde pracoval jako zástupce náčelníka 2. oddělení 2. odboru. Od ledna 1954 do března 1954 působil přechodně opět na OO MV v Kaplici jako její náčelník, načež byl v dubnu 1954 povolán zpět na KS MV České Budějovice, kde zastával pozici náčelníka 2. oddělení 2. odboru. Od srpna 1954 byl náčelníkem OO MV v Třeboni. Po reorganizaci správy a zániku okresu Třeboň v roce 1960 působil na KS MV v Českých Budějovicích převážně jako inspekční důstojník. Propuštěn ze služeb StB byl v květnu 1972. Viz ABS, Personální spisy příslušníků MV, personální spis ev. č. 428/17, Jan Smolík.

95 ABS, f. MV-H, arch. č. H-384, sv. 3, zpráva tajného spolupracovníka „Kováře“, 12. 6. 1952.

96 Tamtéž.

97 ABS, f. MV-H, arch. č. H-384, sv. 3, zpráva tajného spolupracovníka „Kováře“, 2. 7. 1952.

98 Tamtéž, ustanovka Ruperta Brundlingera, 3. 2. 1953.

99 Marie Čiháková (7. 8. 1901 Svinky – ?) pocházela z rodiny hostinského a truhláře Tomáše Machuly a Anny Boháčkové. V Hlavatcích vychodila osm let obecné školy, poté žila u Marie Važtové ve Svinkách a vypomáhala u okolních sedláků. V roce 1924 se provdala za drobného rolníka a krejčího Josefa Čiháka, s nímž měla osm dětí. Viz ABS, f. MV-H, arch. č. H-384, sv. 7, výpověď Marie Čihákové, 20. 1. 1954.

Svobodové¹⁰⁰ a spálil dotazníky s otázkami z letectví a politicko-průmyslové oblasti, které neměl komu vhodnému předat.¹⁰¹ Ze stejného důvodu převážně ukrýval vysílačku Václav Tesař a k Zenáhlíkovi ji nosil jen v předem určený čas k navazování spojení. Aby byla vysílačka u Zenáhlíka během vysílání dobře ukrytá, nechal si v únoru 1953 u Huberta Lorence zhotovit květník s dvojítm dnem.¹⁰²

Ve chvíli, kdy StB dospěla k závěru, že Zenáhlík je hledaným radiooperátorem, sloučila akce LEVOČA a DOKTOR do jedné, jíž ponechala název DOKTOR. Poté zopakovala postup jako u Urbánka a prostřednictvím VKR povolala Zenáhlíka na mimořádné vojenské cvičení, které nastoupil 15. dubna 1953 ve vojenské nemocnici v Praze-Střešovicích.¹⁰³ StB zařídila Zenáhlíkovo uvolnění z kurzu ve dnech 25. a 26. dubna 1953 v rámci dovolené, aby si ověřila svou hypotézu, že Zenáhlík se pokusí navázat spojení s centrálou v Baden-Badenu.¹⁰⁴ Pokud by ke spojení nedošlo, měl být poslán domů na dovolenou také následující víkend.

Na očekávané spojení se StB důkladně připravila. Za předpokladu, že by chtěl Zenáhlík navázat spojení z jiného místa než svého bytu, připravila StB ve Vyšším Brodě vozy pro převoz sledovací, zaměřovací a realizační (zatýkací) skupiny.¹⁰⁵ Určitým způsobem by mohl StB zmást snad jen Václav Tesař, který ukrýval vysílačku u sebe doma v obci Rybník. Zenáhlík ho požádal, aby v době jeho mimořádného vojenského cvičení navázal spojení s francouzskou centrálou alespoň vysíláním volacích znaků. K tomu se ale Tesař neodhodlal, jelikož chtěl vysílačku utajit před matkou, s níž sdílel společnou domácnost.¹⁰⁶

Josef Zenáhlík se doma ve Vyšším Brodě objevil v sobotu večer 25. dubna 1953. Následující ráno mu Tesař přinesl vysílačku. Naneštěstí došlo k výpadku elektrického proudu, bez něhož radiooperátor, pokud nevlastnil akumulátor, nebyl schopen navázat spojení. V 9:40 hodin upozornila Kontrolní služba radiokomunikační v Praze, že francouzská radiocentrála volá na pilotní frekvenci vysílačku ve Vyšším Brodě, která ale na volání nereaguje. StB proto zařídila, že elektrický proud musí být bezpodmínečně zapnut do 10:45 hodin, kdy předpokládala, že by mohla radiocentrála volat radiooperátora na další pilotní frekvenci. Proud se skutečně podařilo zapnout

100 Marie Svobodová (10. 2. 1915 Předklášteří – ?) pocházela z rodiny úředníka na církevním statku v Předklášteří Františka Schwarzbacha a Rudolfy Bednářové. Po absolvování učitelského ústavu v Olomouci v roce 1935 působila jako učitelka. V roce 1941 se provdala za revírníka Antonína Svobodu a byla v domácnosti. V roce 1945 se přestěhovali do Vyššího Brodu. Od října 1951 pracovala jako vychovatelka v družině při národní škole ve Vyšším Brodě. Viz ABS, f. MV-H, arch. č. H-384, sv. 8, výpověď Marie Svobodové, 14. 8. 1953.

101 ABS, f. MV-V, arch. č. V-2771 MV, podsvazek 3, výpověď Josefa Zenáhlíka, 3. 5. 1953.

102 Tamtéž, podsvazek 1, výpověď Huberta Lorence, 23. 6. 1953.

103 StB využila příležitosti, kdy mělo být dle plánu povoláno na vojenské cvičení 35 lékařů z Českobudějovického kraje.

104 ABS, f. MV-H, arch. č. H-384, sv. 8, Akce „Doktor“ – zpráva, 30. 3. 1953.

105 Tamtéž, sv. 4, dodatek k návrhu v Akci „Doktor“, 23. 4. 1953.

106 ABS, f. MV-V, arch. č. V-2771 MV, podsvazek 1, výpověď Václava Tesaře, 4. 5. 1953.

v 10:30 hodin a již v 10:45 hodin navázala centrála v Baden-Badenu spojení s vysílačkou ve Vyšším Brodě.

Zenáhlíkovo bydlíště v domě ve Stalinově ulici čp. 223 zaměřil během krátkého spojení pouze jeden zaměřovač ze tří. Ostatní dva určili jiná místa vysílání. I přes tento chabý výsledek přikročila StB okamžitě ke vniknutí do Zenáhlíkova bytu. Na základě všech zjištěných skutečností, především podle informací od tajného spolupracovníka FERDINANDA, byla přesvědčena, že hledaným radiooperátorem musí být Josef Zenáhlík. Tři příslušníci zatýkácké skupiny využili lsti, kdy jednoho z nich podpírali jako zraněného. Josefa Zenáhlíka ihned nato zatkli v jeho ordinaci. Byl to pro něj takový šok, že okamžitě přiznal vlastnictví vysílačky, kterou po ukončeném spojení nestačil ani ukrýt a kterou měl dosud rozloženou na stole v ložnici.

Zenáhlíkovým zatčením práce StB zdaleka nekončila. U vysílačky totiž chyběly důležité dokumenty jako spojovací plán a šifrovací klíč, jež se dle Zenáhlíkova vyjádření nacházely u Václava Tesaře. Uvedené dokumenty se StB podařilo získat téhož dne vpoledce za pomoci Zenáhlíka, jenž v doprovodu příslušníka StB vyhledal Tesaře v jeho bydlíšti, aniž by to Tesařovi přišlo nápadné. Další dokumenty se dle Zenáhlíka nacházely na statku Mýto. Jednalo se o odlišný spojovací plán a šifrovací klíč určený k navazování spojení během očekávaného válečného konfliktu a Zenáhlíkem shromážděné zpravodajské informace. V tomto případě se StB rozhodla vyčkávat a sledovat nenápadně statek. Teprve ráno 30. dubna 1953 vylákali příslušníci StB vydávající se za západní kurýry za pomoci Marie Zenáhlíkové Huberta Lorence ze statku, aby ho tajně zatkli a zjistili od něj, kde se uvedené dokumenty přesně nacházejí.¹⁰⁷ Lorencově manželce Marii bylo ale celé jejich jednání nápadné, takže ukruté dokumenty ihned poté spálila.¹⁰⁸

Mezitím StB tajně zatýkala členy Zenáhlíkovy skupiny i některé další osoby, jejichž jména vyplynula při vyšetřování.¹⁰⁹ Současně se pokusila rozehrát zpravodajskou protihru s francouzskou rozvědkou a udržovat ji v domněni, že jejich spolupracovník nebyl zatčen. Chtěli totiž dopadnout také kurýra Bernharda Riepla, jenž měl – jak během výslechů StB zjistila – po zimních měsících opět přecházet státní

107 ABS, f. MV-H, arch. č. H-384, sv. 4, celková zpráva o odhalení, operativním rozpracování a likvidaci špionážní organizace řízené ze zahraničí francouzskou rozvědkou, 7. 5. 1953.

108 ABS, f. MV-V, arch. č. V-2771 MV, podsvazek 2, výpověď Marie Lorencové, 1. 5. 1953.

109 V noci z 27. na 28. 4. 1953 byl tajně zatčen Josef Schwarz, 29. 4. 1953 Václav Tesař, 30. 4. 1953 Hubert Lorenc, Josef Honetschlager a Jiří Zenáhlík, 2. 5. 1953 Marie Zenáhlíková, 3. 5. 1953 Marie Lorencová a Miroslav Lorenc, 5. 5. 1953 Jiří Lorenc, 3. 5. 1953 MUDr. Jaroslav Vápeník, 8. 5. 1953 MUDr. Václav Hrubý, 16. 5. 1953 Jiří Kubíček, 17. 5. 1953 František Flidr a MUDr. Jiří Vondrák, 22. 5. 1953 Matěj Urban a Karel Sládek, 23. 5. 1953 Marie Svobodová a Josef Veselý, 26. 6. 1953 Ing. Antonín Behenský, 7. 7. 1953 JUDr. Marie Hrubá, 26. 11. 1953 Jiří Kopačka, Josef Listopad a František Mahel, 27. 11. 1953 Antonie Lorencová, Zdeněk Hladík, Jaroslav Šnýdr a Oldřich Majer, 29. 12. 1953 Bernhard Riepl st., Barbora Rieplová a Willibald Riepl, 5. 5. 1954 JUDr. František Voborský, 8. 5. 1954 Jan Bauernöpl a 9. 4. 1954 František Keš.

hranici. Zda by v této věci mohli využít Zenáhlíka, si otestovali 8. května 1953, kdy se jiná vysílačka, obsluhovaná příslušníky StB, vydávala za francouzskou radiocentrálu. Při zkoušce ovšem Zenáhlík vyslal varovné znamení, že vysílá z donucení.¹¹⁰ Poté StB navazovala spojení sama, přičemž se již při prvním spojení v květnu 1953 pokusila zjistit datum Rieplova plánovaného příchodu. Ošálit francouzskou rozvědku se jim nepodařilo, jelikož Riepl se již do Československa nevypravil. Zpravodajskou protihru ukončila StB jako neúčelnou až koncem října 1953, *protože již každý musí vědět, že spojení navazuje StB.*¹¹¹

Soud a pobyt ve vězení

A jaký byl další osud Josefa Zenáhlíka a ostatních zatčených? Zpočátku je vyšetřoval 6. (vyšetřovací) odbor KS StB České Budějovice pod vedením npor. Bohumila Krejcar¹¹². Již první Zenáhlíkův výslech trval mnoho hodin a musel být dle tehdejší praxe velmi tvrdý. I přesto Zenáhlík během prvního výslechu přiznával jen to, co nešlo zapřít, jako vlastnictví vysílačky. Naproti tomu se po počátečním šoku pokoušel utajit některé osoby a zabránit tak jejich zatčení. Zpočátku tedy hovořil o Rieplovi jako o již zmíněném bratru českého Němce Brundlingera či nevypovídal o některých dalších osobách. Byl to ovšem jen předem ztracený boj „na zdrženou“. Již první mnohahodinový výslech, pravděpodobně s výhrůžkami trestu smrti, ho zlomil, navíc do vyšetřovací vazby proudili další zatčení, kteří svými výpověďmi doplňovali celou mozaiku.

110 ABS, f. MV-H, arch. č. H-384, sv. 4, celková zpráva o odhalení, operativním rozpracování a likvidaci organizace řízené ze zahraničí francouzskou rozvědkou, 7. 5. 1953.

111 Tamtéž, sv. 8, Levoča/Kobra – navázání spojení, 24. 10. 1953.

112 Bohumil Krejcar (23. 9. 1914 Nový Bozděchov – ?) pocházel z dělnické rodiny. K SNB vstoupil v červnu 1945, načež prodělal kurs pro osvětové důstojníky v Praze-Vršovicích a sloužil jako osvětový důstojník v Žatci, Lounech a Podbořanech. Od září 1947 působil na referátu „Z“ Oblastní úřadovny StB v Mostě. V červenci 1948 se nechal přeložit na OÚ StB v Táboře. V březnu 1949 byl jmenován velitelem 3. oddílu KV StB České Budějovice. Od srpna 1949 do února 1950 absolvoval politickou školu frekventantů ve Vyšší politické škole SNB v Koloďích a působil jako politický tajemník školy pro nižší a střední velitele v Praze. Od června 1950 působil opět na KS StB České Budějovice. Zpočátku jako politický pracovník, od prosince 1950 jako velitel 6. oddílu a od srpna 1951 jako velitel sekretariátu krajského velitele. V červenci 1952 se stal náčelníkem 6. (vyšetřovacího) odboru KS StB České Budějovice. Od března 1954 působil jako zástupce náčelníka KS MV České Budějovice pro operativu. V dubnu 1955 byl z této funkce odvolán a jmenován náčelníkem 3. oddělení 3. odboru V. správy MV v Praze. V červnu 1956 byl jmenován náčelníkem 4. odboru V. správy MV, poté se podílel na vytváření předpokladů studijně analytické práce na rozborovém oddělení IV. správy MV. Později působil na 15. odboru II. správy MV, na úseku rozborové práce ekonomiky, kde mimo jiné zpracoval studii Formy a metody nepřátelské činnosti kapitalistických rozvědek a monopol v oblasti čs. ekonomiky. Do důchodu odešel v hodnosti podplukovníka 28. 2. 1973. Viz ABS, f. Personální spisy příslušníků MV, personální spis ev. č. 3362/14, Bohumil Krejcar.

Dne 23. června 1953 převzala vyšetřování případu nově vzniklá správa Státně-bezpečnostního vyšetřování v Praze, takže Zenáhlík a většina do té doby zatčených osob¹¹³ byli eskortováni do věznice Ministerstva národní bezpečnosti v Praze-Ružyni.¹¹⁴ Dle vzpomínek nechvalně proslulého vyšetřovatele StB a tehdejšího náčelníka Státně-bezpečnostního vyšetřování pplk. Bohumila Doubka¹¹⁵ používali při vyšetřování případu *dr. Zenáhlíka zcela normálních metod, ani poradci* [sovětští, pozn. aut.], *ani vedení ministerstva do případu příliš nezasahovali a případ byl také ve velmi krátké době normálně a dobře vyšetřen a ukončen, protože tam byl k dispozici konkrétní usvědčující materiál*.¹¹⁶

I přes uvedené tvrzení je po důkladném kritickém zhodnocení výslechových protokolů a jejich porovnání s pozdějšími vyjádřeními a dalšími prameny zřejmé, že také v tomto případě, kdy se nejednalo o zcela vykonstruovaný politický proces, docházelo ze strany StB k různým manipulacím. Předně některé výpovědi byly vynucené a upravené, především ty samotného Josefa Zenáhlíka, kdy byl donucen (snad pod dojmem výhrůžek trestu smrti) vypovídat o některých osobách jako o svých aktivních spolupracovnících. Do skupiny nejbližších spolupracovníků Josefa Zenáhlíka byl takto uměle vřazen jeho řidič sanitky Karel Sládek, od něhož sice Zenáhlík příležitostně získával některé informace, ovšem aniž by ho skutečně zasvětil do své zpravodajské činnosti, nebo Josef Zenáhlík a osoby souzené s ním ve skupině se museli před soudním líčením naučit své upravené výslechy

113 Mimo zmíněného Josefa Zenáhlíka to byl František Flidr, Josef Honetschläger, Václav Hrubý, Jiří Kubíček, Hubert Lorenc, Jiří Lorenc, Miroslav Lorenc, Marie Lorencová, Jan Schwarz, Josef Schwarz, Karel Sládek, Marie Svobodová, Václav Tesař, Matěj Urban, Jaroslav Vápeník, Josef Veselý, Jiří Vondrák, Jiří Zenáhlík a Marie Zenáhlíková.

114 ABS, f. MV-H, arch. č. H-384, sv. 7, příkaz k převzetí vyšetřování, 23. 6. 1953.

115 Bohumil Doubek (14. 10. 1919 Praha – 1975). V květnu 1945 vstoupil do KSČ a zapojil se do politické práce. Od listopadu 1945 pracoval v sekretariátu ÚV KSČ, nejprve jako účetní, pak vedoucí revizního oddělení, nakonec tajemník pro kádry. Od podzimu 1949 působil ve vyšetřovací skupině, která měla odhalovat nepřátele ve stranických řadách. Od ledna 1950 byl sekretariátem ÚV KSČ vyslán k vyšetřovacímu sektoru MV. Od března 1950 vedl sektor VI/A, kde byly vyšetřovány „nejtěžší státněbezpečnostní případy“, např. příprava Slánského procesu. Od dubna 1953 byl náčelníkem Státně-bezpečnostního vyšetřování, ačkoli se tou dobou pokoušel odejít ze služeb Ministerstva národní bezpečnosti. V listopadu 1953 byl převelen na Správu nápravných zařízení jako zástupce náčelníka pro operativu a současně náčelník I. odboru (vyhledávání a řízení agentury mezi odsouzenými a dozorci). Problémy v jeho práci ovšem přetrvávaly, takže byl v říjnu 1954 uvolněn ze služeb Ministerstva vnitra a začal pracovat v propagačním oddělení n. p. Motokov. Dne 12. 7. 1955 byl zatčen, zbaven členství v KSČ a v květnu 1957 odsouzen Vyším vojenským soudem v Praze na devět let odnětí svobody za používání nezákonných vyšetřovacích metod a za křivá obvinění. Záhy byl propuštěn z vazby a pracoval v kontrolním oddělení Čedoku. Viz ABS, f. Personální spisy příslušníků MV, personální spis ev. č. 3745/19, Bohumil Doubek.

116 KAPLAN, Karel. *StB o sobě. Výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka*. Praha: ÚDV, 2002, s. 285.

protokoly nazpaměť.¹¹⁷ Za manipulaci lze označit i to, že zmíněná MUDr. Marie Hrubá byla po tajném zatčení 7. července 1953 získána ke spolupráci s StB. Nebyla proto souzena.¹¹⁸

K dobru Josefa Zenáhlíka je proto potřeba uvést, že později některé své vynucené výpovědi odvolával. Učinil tak dokonce i jako svědek u jednoho z navazujících soudních procesů, a to před Krajským soudem v Českých Budějovicích 13. února 1954, kdy se snažil pomoci souzeným MUDr. Jaroslavu Vápeníkovi a MUDr. Jiřímu Vondrákovi, o nichž vypovídal již jen jako o svých nevědomých spolupracovnících, kteří mohli z jeho jednání a dotazů pouze vytušit, že je protirežimně činný.¹¹⁹ To ale těmto lékařům nakonec nebylo nic platné.¹²⁰

V intencích totalitního režimu se o případ MUDr. Josefa Zenáhlíka zajímal také Politický sekretariát ÚV KSČ.¹²¹ Ministr vnitra Rudolf Barák podal na jeho zasedání

117 O této skutečnosti hovoří ve svých vzpomínkách Jiří Zenáhlík a v žádosti o obnovu soudního řízení zmíněný Karel Sládek. Viz VLČEK, Vojtěch. Plukovník v. v. Jiří Zenáhlík. In: VLČEK, Vojtěch. *Totalitám navzdory*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011, s. 455–515; VÚA-VHA, f. Nejvyšší soud – vojenské kolegium, soudní spis Nejvyššího soudu – vojenského kolegia sp. zn. Tv 8/53, návrh na povolení obnovy trestního řízení Karla Sládka, 22. 12. 1956.

118 ABS, f. TS-MV, arch. č. TS-588996 MV, krycí jméno „Věra“.

119 Osoby souzené v souvislosti s činností MUDr. Josefa Zenáhlíka byly odsouzeny: Krajským soudem v Českých Budějovicích 23. 12. 1953 Ladislav Hodný na 3 roky odnětí svobody; Lidovým soudem v Písku 19. 1. 1954 Willibald Riepl na 5 týdnů odnětí svobody; Krajským soudem v Praze 22. 1. 1954 Miroslav Lorenc na 2 roky; Lidovým soudem v Týně nad Vltavou 27. 1. 1954 Bernhard Riepl st. na 1 rok; Krajským soudem v Českých Budějovicích 13. 2. 1954 MUDr. Jaroslav Vápeník na 2 roky (po odvolání krajského prokurátora trest zvýšen Nejvyšším soudem v Praze 25. 3. 1954 na 11 let), MUDr. Jiří Vondrák na 1,5 roku (po odvolání krajského prokurátora trest zvýšen Nejvyšším soudem v Praze 25. 3. 1954 na 10 let), František Flidr na 5 let, Matěj Urban na 2,5 roku, Josef Veselý na 1,5 roku, Marie Svobodová na 1 rok, Jiří Kubíček na 3 roky; Krajským soudem v Českých Budějovicích 17. 2. 1954 Jiří Kopačka na 6 let, Antonie Lorencová na 2 roky, Zdeněk Hladík na 3 roky (po odvolání trest snížen Nejvyšším soudem v Praze 15. 4. 1954 na 2 roky), František Mahel na 1,5 roku, Jaroslav Šnýdr na 1,5 roku (po odvolání trest snížen Nejvyšším soudem v Praze 15. 4. 1954 na 1 rok), Oldřich Majer na 1 rok (po odvolání trest zvýšen Nejvyšším soudem v Praze 15. 4. 1954 na 2 roky); Krajským soudem v Českých Budějovicích 20. 4. 1954 Josef Listopad na 10 měsíců; Krajským soudem v Českých Budějovicích 22. 4. 1954 Ing. Antonín Behenský na 2 roky; Krajským soudem v Českých Budějovicích 28. 6. 1954 František Keš na 6 let, JUDr. František Voborský na 10 let, Jan Bauernöpl na 1, 5 roku.

120 Ačkoli byli díky příznivému svědectví Josefa Zenáhlíka odsouzeni Krajským soudem v Českých Budějovicích 13. 2. 1954 Jaroslav Vápeník za neoznámení trestného činu na 2 roky a Jiří Vondrák za trestný čin nadřezování na 1,5 roku, po odvolání krajského prokurátora je Nejvyšší soud v Praze 25. 3. 1954 poslal za mříže za vyzvědačství na 11 (Vápeník) a 10 (Vondrák) let. Viz ABS, f. CB-V, arch. č. V-929 ČB, rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích 13. 2. 1954 a rozsudek Nejvyššího soudu v Praze 25. 3. 1954.

121 Politický sekretariát ÚV KSČ byl nejvyšší orgán KSČ, jenž přijímal nejdůležitější politická rozhodnutí. V listopadu 1953 sestával z prvního tajemníka ÚV KSS Karola Bacílka, minist-

9. listopadu 1953 návrh provést veřejné přelíčení před Nejvyšším soudem v Praze, s čímž Politický sekretariát ÚV KSČ souhlasil a uložil generálnímu prokurátorovi JUDr. Václavu Alešovi a ministru spravedlnosti JUDr. Václavu Škodovi uskutečnit do 30. listopadu 1953 veřejné přelíčení a ministru kultury Václavu Kopeckému proces náležitě „propagandisticky“ využít v tisku a rozhlase.¹²² Jelikož Zenáhlíkem a jeho skupinou *byly ohroženy důležité zájmy obrany vlasti*, generální prokurátor JUDr. Václav Aleš rozhodl 18. listopadu 1953, že podléhají vojenské soudní pravomoci, a stanou tedy před Vojenským kolegiem Nejvyššího soudu.¹²³ Potřebnou žalobu vypracoval 21. listopadu 1953 plk. justice JUDr. František Voves z Hlavní vojenské prokuratury v Praze.¹²⁴

Na další poradě Politického sekretariátu ÚV KSČ 23. listopadu 1953 přítomní odsouhlasili návrh JUDr. Aleše a JUDr. Škody, že soudní přelíčení se Zenáhlíkem a jeho skupinou bude provedeno ve dnech 28. až 30. listopadu 1953 v Praze před senátem Vojenského kolegia Nejvyššího soudu, kterému bude předsedat mjr. justice JUDr. Štěpán Flajzar¹²⁵ a žalobu bude zastupovat mjr. justice JUDr. Eduard Hloušek a npor. justice JUDr. Otto Vajnlich. Nezapomínalo se ani na nezbytnou „organizovanou“ veřejnost. Tu mělo zajistit Ministerstvo spravedlnosti ve spolupráci s ÚV KSČ a Krajským výborem KSČ v Českých Budějovicích. Soudnímu líčení měli být především přítomni političtí pracovníci armády a ozbrojených sborů, zejména Pohraniční stráž a Lidových milic, a zástupci pracujících z pražských závodů

---

ra národní obrany JUDr. Alexeje Čepičky, místopředsedy vlády JUDr. Jaromíra Dolanského, ministra kultury a prvního náměstka předsedy vlády Václava Kopeckého, prvního tajemníka ÚV KSČ Antonína Novotného, předsedy vlády Viliama Širokého a prezidenta republiky Antonína Zápotockého.

122 NA, f. KSČ – Ústřední výbor 1945–1989, Politický sekretariát ÚV KSČ 1951–1954, sv. 68, arch. j. 184, bod schůze 19, návrh na veřejné přelíčení se skupinou francouzských špiónů, 9. 11. 1953.

123 VÚA-VHA, f. Nejvyšší soud – vojenské kolegium, soudní spis Nejvyššího soudu – vojenského kolegia sp. zn. Tv 8/53, usnesení generálního prokurátora, 18. 11. 1953.

124 Tamtéž, žaloba hlavního vojenského prokurátora, 21. 11. 1953.

125 Štěpán Flajzar (1922–?) pocházel z dělnické rodiny. V roce 1945 vstoupil do KSČ a od prosince 1949 do listopadu 1951 absolvoval I. dvouletou soudcovskou Právníckou školu pracujících u Ministerstva spravedlnosti v Praze, načež v roce 1952 vystudoval dálkově právníckou fakultu. Působil jako soudce Krajského soudu v Brně nebo jako předseda senátu Státního soudu v Brně. V roce 1952 byl jmenován soudcem Nejvyššího soudu pro věci Státního soudu. V roce 1953 byl přeřazen k hlavní vojenské justici a ustanoven do funkce předsedy senátu vojenského kolegia Nejvyššího soudu. Při revizi soudních případů byl v květnu 1956 z funkce odvolán a ustanoven soudcem a později náčelníkem Vyššího vojenského soudu v Praze. V letech 1959 až 1963 vykonával funkci náčelníka vojenského kolegia Nejvyššího soudu. V letech 1970 až 1986 byl předsedou ONV v Praze 6. Viz VOREL, Jaroslav; ŠIMÁNKOVÁ, Alena; BABKA, Lukáš. *Československá justice v letech 1948–1953 v dokumentech, díl II*. Praha: ÚDV, 2004.

a z československého kraje. Tresty vynesené soudem očekával Politický sekretariát ÚV KSČ ve věku 10 až 25 let, případně doživotí.¹²⁶

Soud s Josefem Zenáhlíkem a skupinou vytvořenou až na výjimky z jeho nejbližších spolupracovníků (do skupiny byl uměle vřazen Karel Sládek) a rodiny Huberta Lorence, označený jako MUDr. Josef Zenáhlík a spol., proběhl před Vojenským kolegiem Nejvyššího soudu skutečně 28. až 30. listopadu 1953. Díky rozhodnutí Politického sekretariátu ÚV KSČ se do dnešních dnů dochovalo několik novinových článků pojednávajících o soudním přelíčení¹²⁷ i rozhlasová reportáž¹²⁸. Především se ale zachoval unikátní mnohahodinový kompletní zvukový záznam ze soudního přelíčení, jenž je zdigitalizován a uložen v depozitářích Národního archivu v Praze.¹²⁹

Josef Zenáhlík, podle Rudého práva *odporný zrádce prodávající svou vlast za jidášský peníz agentům amerického imperialismu*¹³⁰, byl bez možnosti odvolání (jednalo se totiž o rozsudek Nejvyššího soudu) odsouzen jednomyslně předsedou senátu mjr. justice JUDr. Štěpánem Flajzarem a soudci z lidu mjr. Janem Křivkou a mjr. Jiřím Hečkem za velezradu (§ 78 tr. zák.) a vyzvědačství (§ 86 tr. zák.) na doživotí, ke ztrátě čestných práv občanských navždy a propadnutí všeho jmění. Spolu s ním soud odsoudil k vysokým trestům Jiřího Zenáhlíka (doživotí), Huberta Lorence (25 let), Josefa Schwarze (25 let), Karla Sládka (18 let), Marii Lorencovou¹³¹ (17 let), Jiřího Lorence¹³² (15 let), Václava Tesaře (14 let), Marii Zenáhlíkovou (11 let) a Josefa Honetschlagera (10 let).¹³³ *Odhalení a odsouzení špiónážní skupiny tvrdě zasáhlo*

126 NA, f. KSČ – Ústřední výbor 1945–1989, Politický sekretariát ÚV KSČ 1951–1954, sv. 69, arch. j. 186, bod schůze 13, zpráva o soudním případě proti skupině americko-francouzských špiónů, 23. 11. 1953.

127 Proces s velezrádci a špióny. *Rudé právo*, 29. 11. 1953, s. 2; Rozsudek nad zrádci národa. *Rudé právo*, 1. 12. 1953, s. 2; PAUL, Z. Za tučnou odměnu. *Rudé právo*, 2. 12. 1953, s. 2.

128 Reportáž z průběhu soudního přelíčení se nalézá ve sbírkách Národního muzea. Je možné si ji poslechnout online na adrese: <http://www.esbirky.cz/detail/152453/?series=2ce63bfd6a88c0c836e255> [cit. 2020-11-25].

129 Zmíněný kompletní zvukový záznam uložený v Národním archivu pod ev. č. PX 2310 až PX 2438 je možné si poslechnout online na adrese: <https://www.nacr.cz/verejnost/badatelna/digitalni-badatelna/politicke-procesy/zenahlik> [cit. 2020-11-24].

130 PAUL, Z. Za tučnou odměnu. *Rudé právo*, 2. 12. 1953, s. 2.

131 Marie Lorencová (12. 12. 1909 Krásnéves – 15. 3. 1996 Miroslav) pocházela ze zemědělské rodiny Františka Mahela. Po vchození obecné školy pracovala až do roku 1931 na hospodářství své sestry Josefy Hladíkové v Suchohrdlech. Tehdy si s Hubertem Lorencem pořídili tzv. zbytkový statek Mýto. V roce 1932 se za něj provdala. Viz ABS, f. MV-V, arch. č. V-2771 MV, podsvazek osobní spis Lorencová, výpověď Marie Lorencové, 12. 9. 1953.

132 Jiří Lorenc (16. 4. 1932 Jenín – 23. 4. 2015 Miroslav) byl syn Huberta a Marie Lorencových. Byl informován o činnosti svého otce i Josefa Zenáhlíka a příležitostně vypomáhal při navazování spojení vysílačkou na Mýtě. Po nástupu základní vojenské služby v listopadu 1952 informoval otce o své jednotce dislokované ve Stříbře.

133 VÚA-VHA, f. Nejvyšší soud – vojenské kolegium, soudní spis sp. zn. Tv 8/53, rozsudek vojenského kolegia Nejvyššího soudu v Praze, 30. 11. 1953.

imperialistickou rozvědku. V naší zemi zrádcům a špiónům stromy do nebe neporostou. Náš lid je odhodlán s každým nepřitelem zúčtovat, psalo Rudé právo.¹³⁴

I když se jednalo z dnešního pohledu o vysoké tresty, veřejnost prý očekávala několik trestů absolutních, a to pro bratry Zenáhlíkovy a Huberta Lorence. Podle agenturních poznatků měla část vyšebrodského obyvatelstva *názor, že rozsudek byl tak mírný, že režim v ČSR je již před zhroutilím, a proto se vládní činitelé snaží vytvořit si u francouzské vlády a jejího zastupitelského úřadu v Praze kladný poměr*. Druhá část obyvatel si „mírný“ rozsudek vysvětlovala tak, že *prokurátoři a soudci, kteří rozsudek vynesli, se již bojí odplaty, která by je stihla v případě zvratu režimu, a proto odsoudili tuto skupinu velezrádců a špiónů tak mírně. Poukazují na to, že není možné za tak obsáhlou činnost vynést tak mírné rozsudky. Mezi příslušníky KSČ je poukazováno na to, že tisk píše o tom, že každého zrádce a špiona stihne opravdu zasloužený trest, skutečnost však ukazuje pravý opak*.¹³⁵

Vlastní průběh soudu se nezamlouval ani pracovníkům II. (kontrarozvědné) správy MV. Ti si se Správou vyšetřování MV domluvili, že při soudním přeličením nebudou kladeny otázky, *kteřé by narušily operativní zaměření 3. odboru II. správy MV*, což se nestalo.¹³⁶ Jednalo se o identitu instruktora Lubora Fanty, o jehož rodině, kde žijí apod., se přítomná veřejnost dozvěděla tolik informací, že *bylo prakticky jméno agenta vyzrazeno*, o vynucené spolupráci Josefa Schwarze s StB, čímž byly širší veřejnosti odhaleny *metody práce StB s agenturou*, nebo že prokurátor kladl takové otázky, kterými se *narušila další operativní práce při rozpracování dalších osob*.¹³⁷ Nový náčelník Správy vyšetřování MV pplk. Milan Moučka¹³⁸ s výtkou plně

134 PAUL, Z. Za tučnou odměnu. *Rudé právo*, 2. 12. 1953, s. 2.

135 ABS, f. MV-H, arch. č. H-384, sv. 9, Akce Doktor – vyjádření adresované pplk. Moučkovi, 4. 12. 1953.

136 Tamtéž.

137 Tamtéž.

138 Milan Moučka (3. 6. 1922 Studená – 2009) pocházel z rodiny obchodního příručího. K SNB byl přijat v říjnu 1945 a působil na Obvodním oddělení StB v Jihlavě. V dubnu 1946 přešel na Zemský odbor bezpečnosti v Brně – Oblastní zemskou odbočku (OZO). Od ledna 1948 působil u Zemské úřadovny StB v Brně, aby v srpnu 1948 přešel do Prahy ke zvláštnímu odboru BA – věnoval se tzv. instruktáži (výuka příslušníků, řízení závažných případů, kontrola práce příslušníků apod.). V dubnu 1949 byl jmenován zástupcem krajského velitele StB v Uherském Hradišti (od května 1949 byl faktickým velitelem za zraněného Ludvíka Hlavačku) a v říjnu 1949 se stal zástupcem krajského velitele StB v Praze. Již v říjnu 1949 byl přeložen k vyšetřovací skupině do Ruzyně, kde mimo jiné připravoval proces s Miladou Horákovou. V říjnu 1950 byl jmenován zástupcem velitele VI. vyšetřovacího sektoru Velitelství StB a v únoru 1951 byl určen velitelem vyšetřovacího sektoru B, později VI/B odboru HS StB. Od dubna 1953 byl zástupcem náčelníka Státně-bezpečnostního vyšetřování a od října 1953 náčelníkem Správy vyšetřování MV. Ve funkci působil do dubna 1956, kdy byl propuštěn ze služeb MV, načež pracoval jako vedoucí oddělení mezinárodních vztahů v Závodech průmyslové automatizace v Praze. ABS, f. Personální spisy příslušníků MV, personální spis ev. č. 6021/22, Milan Moučka.

souhlasil a uvedl, že prokurátoři i soudci byli na vše upozorněni a na zmíněné podrobnosti se při soudním přeličení vyptávali o své újmě. Na závěr dodal, že *není však, soudruzi, v naší moci zacpat během procesu prokurátorovi či předsedovi senátu pusu*.¹³⁹

Josef Zenáhlík si trest zpočátku odpykával v nechvalně proslulé věznici v Leopoldově (do dubna 1956) a v nápravně pracovním táboře (NPT) Nikolaj a Rovnost na Jáchymovsku (duben 1956 – červen 1956). Poté byl vězněn ve Valdicích (červen 1956 – srpen 1956), Ilavě (srpen 1956), Valdicích (srpen 1956 – prosinec 1956), Pankráci (prosinec 1956 – prosinec 1963), Ruzyni (prosinec 1963 – listopad 1964) a opět ve Valdicích (listopad 1964 – červen 1965).¹⁴⁰ Po většinu času působil jako vězeňský lékař, především jako anesteziolog u operací. Po odborné stránce byl velmi dobře hodnocen jako *člověk rozumný, samostatný, taktní se smyslem pro správné plnění úkolů lékaře*.¹⁴¹ Jako na vězeňského lékaře na něj vzpomínal v dobrém ve své publikaci *I pod oblohou je peklo* známý politický vězeň Milo Komínek (1926–2010).¹⁴²

Jako každý vězeň i Josef Zenáhlík doufal, že jeho pobyt za mřížemi bude jen dočasný. Naděje mu svítila 9. května 1955, kdy došlo v souvislosti s amnestií prezidenta republiky ke snížení jeho doživotního trestu na 25 let odnětí svobody. V květnu 1960 se mu ovšem vyhnula prezidentská amnestie jakožto organizátorovi nebezpečné špionážní skupiny, *kteřá měla spojení se zahraničím, připravovala politický zvrat a prováděla špionážní činnost, přičemž sám navázal spojení s agentem imperialistické rozvědky, od něhož převzal vysílací stanici, kterou skupina používala k předávání zpráv*.¹⁴³ Po změně zákona platné k 1. lednu 1962 byl Zenáhlíkovi stanoven nový trest odnětí svobody na 15 let. O několik let později mu byla prezidentskou amnestií z 9. května 1965 prominuta polovina zbytku trestu. Mezitím si Zenáhlík podal 9. března 1965 žádost o podmíněčné propuštění.

Dlouho očekávaného propuštění na svobodu se Josef Zenáhlík dočkal 11. června 1965, kdy byl podmíněčně propuštěn z výkonu trestu usnesením Vojenského obvodového soudu v Pardubicích se zkušební dobou na sedm let.¹⁴⁴ Bránu valdické

139 ABS, f. MV-H, arch. č. H-384, sv. 9, odpověď Správy vyšetřování MV náčelníku II. správy MV, 16. 2. 1954.

140 NA, f. Správa Sboru nápravné výchovy – nezpracováno (f. SSNV), osobní spis Josefa Zenáhlíka.

141 Tamtéž, hodnocení Josefa Zenáhlíka, 17. 9. 1964.

142 KOMÍNEK, Milo. *I pod oblohou je peklo*. Toronto: Moravia, 1991.

143 VÚA-VHA, f. Nejvyšší soud – vojenské kolegium, soudní spis Nejvyššího soudu – vojenského kolegia sp. zn. Tv 8/53, usnesení Vyššího vojenského soudu v Příbrami, 11. 10. 1960.

144 NA, f. SSNV, osobní spis Josefa Zenáhlíka, usnesení Vojenského obvodového soudu v Pardubicích, 11. 6. 1965. Ostatní osoby zmíněné v článku byly propuštěny: Bernhard Riepl st. 4. 5. 1953, Zdeněk Hledík 27. 11. 1954, Ladislav Hodný 6. 5. 1955, Jiří Kubíček 9. 5. 1955, Jiří Kopačka 26. 11. 1956, František Flídr 2. 12. 1957, MUDr. Jiří Vondrák 8. 2. 1958, MUDr. Jaroslav Vápeník 8. 2. 1958, František Keš 9. 4. 1959, Václav Tesař 9. 5. 1960 (trest mu byl přerušován ze zdravotních důvodů již 4. 4. 1960), Marie Lorencová 10. 5. 1960, Karel Sládek 10. 5.

věznice opustil téhož dne v 15:30 hodin. Poté se svou ženou Marií, propuštěnou až po odpykání celého jedenáctiletého trestu 3. května 1964, žil v Táboře u svých rodičů.¹⁴⁵ Zpočátku se Zenáhlíkovi nedařilo najít zaměstnání odpovídající jeho lékařskému vzdělání i praxi. Až po několika měsících se na něj usmálo štěstí a stal se novým obvodním lékařem v Suchdolu nad Lužnicí, kde se posléze s manželkou usadil (obývali domek čp. 407). V červnu 1966 se mu narodilo čtvrté dítě, syn Pavel.

Z odpůrce režimu spolupracovníkem StB

Pobyt za mřížemi další osudy Josefa Zenáhlíka výrazně ovlivnil. Zatímco krátce po únorovém převratu věřil v nesprávnost komunistického totalitního zřízení a využil příležitost proti němu bojovat, ve vězení začal o svém dřívějším počínání pochybovat. K očekávanému zvratu režimu nedošlo, ten naopak upevnil svoji moc a prováděl libivou sociální politiku, zatímco Zenáhlík svým aktivním protikomunistickým odbojem přivedl do vězení jak sebe, tak svou ženu a řadu dalších osob a nemohl vychovávat své děti, jimž se odcizil. To vše v něm vyvolávalo pocit osudového životního omylu, až byl ochoten udělat vše pro to, aby pomohl sobě a především svým dětem, o jejichž budoucnost se obával.¹⁴⁶

Změny v Zenáhlíkově smýšlení neunikly pozornosti StB, která vycítila příležitost získat ho jako svého tajného spolupracovníka. Jejich první nabídku ke spolupráci v roce 1957 ovšem odmítl. Teprve až v prosinci 1960 po rozhovorech s kpt. Josefem Matoušem¹⁴⁷ se odhodlal nabídnout své služby StB. Svou spoluprací, k níž se rozhodl

---

1960, Josef Schwarz 11. 5. 1960, František Sládek 11. 5. 1960, Jiří Lorenc 12. 5. 1960, Marie Zenáhlíková 3. 5. 1964, Jiří Zenáhlík 29. 9. 1964, Hubert Lorenc 20. 8. 1965. NA, f. SSNV, vězeňské spisy jmenovaných osob.

145 Prezidentské amnestie se Marii Zenáhlíkové vyhnuly, jelikož *hrubým způsobem soustavně narušovala úsilí směřující ke splnění účelu trestu a setrvává na nepřátelském postoji k socialismu*. Jako jedna z „nejnebezpečnějších“ politických vězeňkyň, jelikož psala závadné dopisy, *v nichž uráží zásadní principy socialismu a o odsouzených, kteří v průběhu výkonu změnili svoje názory, hovoří jako o zrádcích*, byla v pardubické věznici umístěna na zvláštním oddělení „Hrad“. V roce 1955 se zúčastnila hromadné hladovky a v roce 1958 napsala dopis tehdejšímu generálnímu tajemníku OSN Dagu Hammarskjöldovi, jenž ale nebyl doručen. Viz NA, f. SSNV, osobní spis Marie Zenáhlíkové; BOUŠKA, Tomáš; PINEROVÁ, Klára; LOUČ, Michal (ed.). *Českoslovenští političtí vězni. Životní příběhy*. Praha: Česká asociace orální historie, 2009, s. 119.

146 ABS, f. Hlavní správa rozvědky SNB – Svazky tajných spolupracovníků (dále jen I. S-4), reg. č. 44868 I. S, sv. 44868/000, záznam o osobním seznámení, 25. 3. 1960.

147 Josef Matouš (17. 6. 1923 Drahenice – ?) pocházel z dělnické rodiny. K SNB vstoupil v červnu 1945 a sloužil v Terešově, od září 1946 u pohraničního útvaru 9600. V únoru 1947 byl převelen k SNB útvaru 7796 Jáchymov. Zpočátku vykonával strážní službu, v roce 1948 byl zařazen k práci v kanceláři. V březnu 1949 byl přemístěn k SNB útvaru Jeřáb v Příbrami. Vzhledem k jeho zálibě ve státněbezpečnostní práci byl v červenci 1951 přeložen k O StB Příbram a absolvoval operativní školu na Učilišti F. E. Dzeržinského v Praze. Od listopadu 1954 působil na

*po zralém uvážení zcela dobrovolně, se chtěl pokusit napravit to, čím [...] se v minulosti provinil vůči lidovědemokratickému zřízení, a slíbil, že bude pracovat obětavě a iniciativně tak, abych důvěru, která ve mne bude vložena, nezklamal.*¹⁴⁸

Jako tajný spolupracovník v kategorii agent se Josef Zenáhlík písemně zavázal 20. prosince 1960. Vybral si krycí jméno VACEK.¹⁴⁹ S jeho pomocí chtěla StB rozpracovávat odsouzené ve vězeňské nemocnici na Pankráci, kde se jako pacienti koncentrovali z celé republiky. Dle hodnocení se Zenáhlík, jenž skutečně změnil svůj dosavadní pohled na komunistický režim, projevil jako schopný „ideový“ spolupracovník, který dbal na zásady konspirace, přičemž podal řadu zpráv vždy prověřených jako pravdivé, jež se týkaly zamlčené trestné činnosti odsouzených. Naproti tomu se zpočátku ostýchal sdělovat poznatky týkající se také příslušníků MV.¹⁵⁰ Tato spolupráce přinesla výhodu i Zenáhlíkovi, jemuž záleželo především na blahu svých dcer. Zásahem StB, která si chtěla Zenáhlíka více připoutat, umožnili např. jeho dceři Olze studovat na Zemědělsko-technické škole v Táboře.¹⁵¹

Slibně „rozjetou“ spolupráci přerušila v březnu 1962 nešťastná událost, kdy Zenáhlík z nedbalosti způsobil smrt pacienta z řad odsouzených, jemuž během operace podal omylem krev nesprávné skupiny, a byl přechodně umístěn na vnitřní pracoviště. Jeho trestní stíhání ale zastavil Obvodní prokurátor pro Prahu 4 svým usnesením ze 13. prosince 1962, *ježto trest, k němuž může stíhání vést, jest zcela bez významu vedle trestu, který pro jiný čin byl již obviněnému uložen.*¹⁵² V prosinci 1963 přemístili Zenáhlíka do ruzyňské věznice, kde ho úspěšně využili jako agenta spoluvězně v případu akce KAREL k hlavnímu obviněnému.¹⁵³

OO MV Příbram jako náčelník 4. oddělení I. odboru. V červenci 1956 byl jmenován zástupcem náčelníka útvaru NZ Příbram pro operativu (tuto funkci pro úsek NZ zastával i v rámci KS MV Praha). Po reorganizaci byl v dubnu 1964 ustanoven do funkce náčelníka operativního oddělení Útvaru NZ MV č. 2 Praha (věznice Pankrác). V únoru 1969 úspěšně zakončil studium práva na Právnické fakultě UK. V květnu 1969 byl přemístěn na vlastní žádost k MV a zařazen na bezpečnostním odboru, po sloučení na odboru organizace a řízení. Odtud byl v říjnu 1970 přemístěn do funkce zástupce náčelníka Vnitřního odboru Hlavní správy kontrarozvědky (II. správa), přičemž v roce 1973 získal na právnické fakultě UK titul JUDr. V červenci 1974 byl jmenován náčelníkem Vnitřního odboru Správy kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli (X. správa). Do důchodu odešel v červnu 1981. ABS, f. Personální spisy příslušníků MV, personální spis ev. č. 7122/23, Josef Matouš.

148 ABS, f. I. S-4, reg. č. 44868 I. S, sv. 44868/000, písemná nabídka ke spolupráci Josefa Zenáhlíka, 20. 12. 1960.

149 Tamtéž.

150 ABS, f. I. S-4, reg. č. 44868 I. S, sv. 44868/000, důvodová zpráva o převedení tajného spolupracovníka „Vacek“, 22. 10. 1963.

151 Tamtéž, záznam, 13. 2. 1964.

152 NA, f. SSNV, osobní spis Josefa Zenáhlíka, usnesení Obvodního prokurátora pro Prahu 4 sp. zn. Pv 5/62, 13. 12. 1962.

153 ABS, f. I. S-4, reg. č. 44868 I. S, sv. 44868/000, zdůvodnění k předání osobního spisu svazku č. 9124 „Vacek“ k útvaru NZ-MV č. 1 Praha, 22. 6. 1964.

Coby tajný spolupracovník, jenž měl dle přesvědčení StB všechny předpoklady plnit úkoly zdárně také na svobodě, působil Josef Zenáhlík i po svém propuštění z vězení, kdy jeho řízení krátce převzal mjr. Jaroslav Cuc¹⁵⁴ z 8. odboru II. správy MV.¹⁵⁵ Mjr. Cuc ho osobně kontaktoval až 18. srpna 1965, kdy s ním prodiskutoval možnost další spolupráce, načež ho úkoloval na bývalé spolupovězně i spolupovězňkyně ženy Marie.¹⁵⁶ Vzhledem k tomu, že se Zenáhlík se ženou přestěhoval do Suchdola nad Lužnicí, převzal jeho řízení v prosinci 1965 mjr. Josef Měšťan¹⁵⁷ z 2. odboru KS MV České Budějovice.¹⁵⁸

V prosinci 1966 se StB naskytla příležitost vyslat Zenáhlíka k plnění zpravodajských úkolů do Rakouska. Jeho žena Marie měla totiž možnost zdědit ve Vídni po bezdětných tetách, sestřích již zemřelého Josefa Štaubera, jejich majetek za podmínky, že se přestěhuje do Vídně a ve stáří se o ně postará. StB se nabízené možnosti okamžitě chopila a neobávala se, že by ji Zenáhlík zradil, jelikož byl dostatečně kompromitován svou dosavadní spoluprací, navíc chtěl být v kontaktu se svými dcerami, které do zahraničí odejít odmítly. Jeho řízení proto převzal za 1. odbor KS MV České

154 Jaroslav Cuc (8. 7. 1925 Čistá – ?) pocházel z drobné rolnické rodiny. K SNB nastoupil v červnu 1945 a působil u různých pohraničních útvarů, během února 1948 zajišťoval průběh převratu v Praze. Poté byl u strážního útvaru „Jeřáb“ v Jáchymově. V letech 1950 až 1965 působil u Útvaru nápravných zařízení jako operativní pracovník, současně absolvoval VUML a operativní školu MV. Od května 1965 pracoval u II. správy MV v Praze, kde se věnoval problematice protistátní recidivy. V roce 1967 absolvoval tříletý kurz psychologie. V dubnu 1969 přešel na správu vyšetřování, kde působil až do odchodu do důchodu v červenci 1981. ABS, f. Personální spisy příslušníků MV, personální spis ev. č. 5427/, Jaroslav Cuc.

155 ABS, f. I. S-4, reg. č. 44868 I. S, sv. 44868/000, záznam o převzetí spolupracovníka k dalšímu řízení, 6. 8. 1965.

156 Tamtéž, záznam, 6. 8. 1965.

157 Josef Měšťan (14. 10. 1930 Borek – ?) pocházel z dělnické rodiny, sám byl vyučený kovo-soustružník. K SNB byl přijat v říjnu 1949. Zpočátku působil u různých pohraničních útvarů, naposledy ve zpravodajském oddělení 15. pohraniční brigády České Budějovice. Od června 1955 pracoval na OO MV Kaplice v operativní skupině, současně absolvoval deseti-měsíční kurz pro středně velitelské kádry na Učilišti F. E. Dzeržinského, načež byl v lednu 1956 jmenován zástupcem náčelníka OO MV Kaplice. Od ledna 1957 působil na KS MV České Budějovice jako náčelník 2. oddělení 3. odboru, kde měl na starosti církev. V únoru 1963 se stal zástupcem náčelníka 3. odboru KS MV. Od dubna 1964 působil jako náčelník různých oddělení na 2. odboru KS MV České Budějovice: zpočátku 3. oddělení, 6. oddělení od srpna 1964, 4. odd. od září 1966 a 5. odd. od února 1967. V roce 1968 absolvoval Vysokou stranickou školu a byl mu udělen titul RSDr. V červenci 1968 se stal zástupcem náčelníka 2. odboru S StB České Budějovice. V říjnu 1969 byl ale propuštěn ze služeb MV pro politickou a služební nedůvěru za protisovětské názory zastávané v souvislosti s okupací Československa sovětskou armádou. ABS, f. Personální spisy příslušníků MV, personální spis ev. č. 1445/30, Josef Měšťan.

158 ABS, f. I. S-4, reg. č. 44868 I. S, sv. 44868/000, zdůvodní k předání osobního svazku, 27. 11. 1965.

Budějovice mjr. Josef Hněvkovský¹⁵⁹ za asistence mjr. Augustina Křivánka¹⁶⁰ (vystupující pod krycím příjmením STELIPSKÝ) z I. správy MV.¹⁶¹

Oba tito příslušníci StB Josefa Zenáhlíka úkolovali, aby si našel z důvodu vhodné legendy ilegální možnost odchodu do Rakouska a sondoval, jaké by měl v Rakousku možnosti obživy. Odvíjel se od toho totiž potenciál jeho zpravodajského využití.¹⁶² Zenáhlíkovo plánované vysazení do Rakouska ale zkomplikovalo, že v červenci 1967 spadla jeho žena Marie při trhání třešní ze stromu tak nešťastně, že si vážně poranila páteř.¹⁶³ Ani po dobu jejího léčení Zenáhlík nezahlédl a hledal si dle instrukcí možnost ilegálního odchodu do Rakouska. Ta se mu naskytla poté, co od bývalého spolupovězně Otakara Rambouska¹⁶⁴ zjistil, že jeho známý z vězení Ing. Bogumil Babník,

159 Josef Hněvkovský (12. 4. 1926 Malá Víska – ?) pocházel z dělnické rodiny, sám byl soustružníkem kovů. Po ukončení základní vojenské služby v roce 1950 se stal vojákem z povolání. Po absolvování spojovacího učiliště v roce 1952 působil u posádky v Jindřichově Hradci, v letech 1956–1957 v Karlových Varech, poté v Praze u Zpravodajské správy Generálního štábu. V říjnu 1963 odešel na KS MV v Českých Budějovicích, zpočátku byl u kontrarozvědné (2. odbor), od listopadu 1966 u rozvědné (1. odbor) části. V roce 1972 absolvoval VUML. V roce 1975 vážně onemocněl, současně u něj došlo ke ztrátě důvěry v důsledku porušení směrnic o agenturní práci, takže byl v únoru 1976 propuštěn do trvalého invalidního důchodu. Hněvkovský přitom již od roku 1971 spolupracoval s americkou CIA a byl StB dopaden až v roce 1980. Odsouzen byl v roce 1981 Vyším vojenským soudem v Příbrami. Viz ABS, f. Personální spisy příslušníků MV, personální spis ev. č. 3367/26, Josef Hněvkovský; ABS, f. MV-KR, arch. č. KR-724064 MV, Akce „Jestřáb“.

160 Augustin Křivánek (4. 1. 1930 Kostelec u Štípy – ?) pocházel z dělnické komunistické rodiny. V dubnu 1949 byl přijat k SNB. Od října 1949 působil u Pohraničního útvaru SNB 9600, od ledna 1950 u útvaru „Jasan“ a od prosince 1951 na KV StB Olomouc. V prosinci 1953 byl přeložen na OO StB Litovel, kde se v září 1954 stal zástupcem náčelníka pro operativu. Od května 1955 pracoval na II. odboru I. správy MV v Praze. V letech 1962 až 1965 působil jako šifrář na rezidentuře v Kanadě. Během pražského jara *nepodleh* *nesprávným názorům*, takže byl při výměně stranických legitimací vedoucím pohovorové skupiny. V roce 1971 absolvoval s vyznamenáním rozvědnou školu v Moskvě. Poté působil na odboru speciální služby I. správy FMV, v letech 1972 až 1974 byl zástupcem náčelníka 2. odboru I. správy FMV. V letech 1974 až 1981 působil na rezidentuře ve Vídni. Po návratu působil na 37. odboru I. správy FMV, kde řídil skupinu pro řízení rezidentur. V roce 1983 byl jmenován zástupcem náčelníka 23. odboru I. správy FMV. Ze služeb MV byl propuštěn v hodnosti podplukovníka v červenci 1986 pro opakované jednání, které bylo v *příkrém rozporu se služební přísahou příslušníka SNB* (udržoval intenzivní milenecký vztah se dvěma vdanými ženami, z čehož vznikaly morální i další hrubé služební poklesky, např. v březnu 1986 soukromě vyvezl 1 200 DM při služební cestě do Itálie apod.). Viz ABS, f. Personální spisy příslušníků MV, personální spis ev. č. 3409/30, Augustin Křivánek.

161 ABS, f. I. S-4, reg. č. 44868 I. S, sv. 44868/000, informátor „Vacek“ – návrh na předání 1. odboru, 27. 7. 1967.

162 Tamtéž, sv. 44868/021, spolupracovník „Vacek“ – záznam ze čtvrtého styku, 31. 3. 1967.

163 Tamtéž, sv. 44868/020, Vacek – záznam ze schůzek, nedatováno [červenec 1967].

164 Otakar Rambousek (21. 1. 1923 Praha – 3. 6. 2010 Praha) působil po svém útěku do Bavorska jako kurýr pro skupinu JUDr. Michala Zibrína, pracující pod americkou patronací. Zadržen

bývalý pracovník jugoslávské obchodní mise v Bratislavě, pomohl odejít do Itálie bývalému politickému vězni Vladimíru Pospíšilovi. Během osobního setkání v Lublani v dubnu 1968 Babník přislíbil Zenáhlíkovi pomoci s ilegálním přechodem hranice do Rakouska.¹⁶⁵

V rámci přípravy k odchodu do Rakouska a zajištění vhodné legendy se Josef Zenáhlík pod řízením StB zapojil, aby se nelišil a nebyl nápadný, během pražského jara do činnosti Klubu bývalých politických vězňů K 231. Účastnil se schůzek česko-budějovické pobočky a byl v kontaktu s některými lidmi z jejího ústředního vedení v Praze, jako např. s již zmíněným Otakarem Rambouskem či Dagmar Skálovou¹⁶⁶, s nimiž dle instrukcí StB projednával otázku své plánované emigrace do Rakouska apod. Také vstoupil do lidové strany.¹⁶⁷

I z uvedených důvodů, tedy aby se nelišil, se Josef Zenáhlík v květnu 1968 připojil k žádosti o *důsledné přešetření všech okolností, které vedly k utvoření* [jejich odbojové] *skupiny, její činnosti a likvidaci*, a o plnou soudní rehabilitaci dle zákona č. 82/1968 Sb.¹⁶⁸ Podal ji spolu se svým bratrem Jiřím, ženou Marií, rodinou Huberta Lorence, Josefem Schwarzem, Josefem Honetschlägerem a pozůstalými po Karlu Sládkovi a Václavu Tesařovi. K soudní rehabilitaci se zmínění rozhodli, protože bývalý francouzský kurýr Bernhard Riepl navštěvoval v šedesátých letech svého otce žijícího tou dobou v Dolním Dvořišti. Jelikož Riepl nebyl zatčen a souzen, dospěli nutně k závěru, že *byl provokatérem ve službách Státní bezpečnosti*.¹⁶⁹ S nástupem normalizace všichni své žádosti stáhli, aniž by je soud projednal.

Zde se vrátím v čase, abych uvedl, že do pozatýkání Zenáhlíkovy skupiny StB v dubnu 1953 pracoval Bernhard Riepl nepochybně pouze pro francouzskou

---

byl během své čtvrté zpravodajské cesty v listopadu 1949. Během pražského jara 1968 se stal jedním ze zakladatelů Klubu bývalých politických vězňů K 231. Po vpádu vojsk Varšavské smlouvy do Československa odešel do exilu a usadil se v USA, kde se aktivně zapojil do protikomunistického zahraničního odboje. Viz BEZDĚKOVÁ, Olga. Odchod za úsvitu. Statečný kurýr a pěšák protikomunistického odboje Otakar Rambousek odešel na věčnost. *Paměť a dějiny* 2010, č. 2, s. 66-68.

165 ABS, f. I. S-4, reg. č. 44868 I. S, sv. 44868/022, záznam ze schůzky se spolupracovníkem „Vac- kem“, 30. 4. 1968.

166 Dagmar Skálová, rozená Šimková, (6. 11. 1912 Plzeň – 15. 7. 2002 Praha) byla významná skautská oddílová vedoucí, která se zapojila v rámci protikomunistického odboje do příprav tzv. Prokešova puče. Zatčena byla 17. 5. 1949 a 8. 8. 1949 byla odsouzena na doživotí. Propuštěna byla v roce 1965. V roce 1968 se angažovala v Klubu bývalých politických vězňů K 231. Viz ŠANTORA, Roman; NOSEK, Václav; JANOŮ, Slavomil; DOSTÁL, Václav. *Skautské století*. Praha: Junák, 2012.

167 ABS, f. I. S-4, reg. č. 44868 I. S, sv. 44868/022, účast na sjezdu K-231 v Č. Budějovicích – poznatek, nedatováno [květen 1968].

168 VÚA-VHA, f. Nejvyšší soud – vojenské kolegium, soudní spis Nejvyššího soudu – vojenského kolegia sp. zn. Tv 8/53, žádost o soudní rehabilitaci, 6. 5. 1968.

169 Tamtéž.

rozvědku. Jak již víme, k Zenáhlíkovu odhalení přispěl tajný spolupracovník StB František Kavale (krycí jméno FERDINAND) v kombinaci s úspěšným zaměřením vysílačky. Bernharda Riepla sice StB ke spolupráci získala, ovšem až 30. června 1957. Tehdy ho zavázal 2. odbor KS MV České Budějovice jako svého tajného spolupracovníka s krycím jménem ŠUMAVA s plánem napojit ho opět na francouzskou rozvědku, s níž nebyl v kontaktu od roku 1954, aby pro StB odhalil dosud neznámé skupiny pracující pro Francouze.¹⁷⁰ Riepl se poté scházel s StB na státní hranici poblíž Horního Dvořiště, případně ho převáželi do konspiračního bytu v Římově. Na odměnách mu vyplátili 7 000 rakouských šilinků. Mohl také navštěvovat svého otce. Plán StB byl ale zmařen, jelikož Riepl spolupráci s StB vyzradil rakouské kontrarozvědce, které jeho činnost neunikla a která ho zadržela v říjnu 1958. Jelikož se StB domnívala, že by Riepl mohl být rakouskou tajnou službou převerbován, ukončila s ním v srpnu 1962 spolupráci.¹⁷¹

Nyní se opět vrátím k Josefu Zenáhlíkovi. Ten měl odejít do Rakouska jako tajný spolupracovník StB se svojí nemocnou ženou Marií a dvouletým synem Pavlem podle plánu 24. srpna 1968. Zenáhlíkovo vysazení v Rakousku maskovala StB jako běžnou turistickou cestu do Jugoslávie, kde se měla jeho žena Marie podrobit léčbě poraněné páteře. Vzhledem k politickému uvolnění během pražského jara jim bylo kvůli zdravotnímu stavu Zenáhlíkové „legálně“ umožněno cestovat přes Rakousko. Dle instrukcí StB se měl Zenáhlík v Rakousku napojit na československé exilové organizace i na francouzskou rozvědku.¹⁷² Jelikož ale v noci z 20. na 21. srpna 1968 vpadla do Československa vojska Varšavské smlouvy, rozhodl se Zenáhlík odejít do Rakouska na nátlak rodiny již 21. srpna 1968, aniž by prodělal důležité školení v tajnopise a šifře.¹⁷³

V Rakousku získali Zenáhlík a jeho žena Marie politický azyl. Usadili se ve štyrském městě Vorau, kde Zenáhlík získal na přímluvu převora cisterciáckého kláštera v Reinu Ulbrichta Klaschky¹⁷⁴ zaměstnání v klášterní nemocnici Marienkrankenhaus. Zde ho také vyhledal pracovník rakouské tajné služby, který se ho dotazoval

170 ABS, f. TS-CB, arch. č. TS-5793 ČB, vázací návrh, 25. 3. 1957.

171 Tamtéž, návrh na ukončení spolupráce se spolupracovníkem „Šumava“, 17. 9. 1962.

172 ABS, f. I. S-4, reg. č. 44868 I. S, sv. 44868/011, návrh na dlouhodobé vyslání spolupracovníka „Vacka“, 26. 6. 1968.

173 Tamtéž, sv. 44868/022, opis vlastnoruční zprávy agenta Vacka, 4. 5. 1969.

174 Ulbricht Klaschka (9. 6. 1901 Kvášňovice – 1987) byl bývalý převor vyšebrodského cisterciáckého kláštera Alois Oldřich Klaschka. Jako odborník na lesní hospodářství zastával ve vyšebrodském klášteře funkci „inspektora lesů“ a vedle toho působil i jako katecheta na českých školách ve Vyšším Brodě. Po obsazení českého pohraničí nacisty v říjnu 1938 působil jako kaplan na různých farách, naposledy (od února 1943) v rodných Kvášňovicích, odkud byl 1. 9. 1943 deportován do Zásnmuk. Po osvobození v roce 1945 se vrátil do vyšebrodského kláštera, kde se později stal převorem a vedle toho spravoval vyšebrodské děkanství. Ve funkci administrátora vyšebrodského děkanství byl komunistickými úřady ponechán i po zrušení kláštera komunisty v roce 1950. Na Vánoce 1950 uprchl do Rakouska. Viz ABS, f. H-384, sv. 3, ustanovka Oldřicha Klaschky, 3. 2. 1953.

na spolupráci s francouzskou rozvědkou a na Bernharda Riepla.¹⁷⁵ Aby dal Josef Zenáhlík StB najevo, že se svými úkoly počítá i nadále, poslal na pasové oddělení v Jindřichově Hradci korespondenční lístek s textem: *Pozdrav z Vídně posílá Vacek*. Současně v dopise adresovaném nemocnici v Jindřichově Hradci, v němž uvedl, že se již nevrátí, zmínil svoji rakouskou adresu. StB s ním proto mohla dojednat písemný styk na krycí adresu v Praze.

Mjr. Augustin Křivánek (STELIPSKÝ) vyhledal Josefa Zenáhlíka v Rakousku až 15. dubna 1969. Úkoloval ho, aby se pokusil získat zaměstnání ve Vídni nebo alespoň v jeho nejbližším okolí, kde by měl lepší možnosti zpravodajské práce. Ta spočívala ve sledování, zda a jaké organizace československé emigrace působí v zahraničí, kdo jsou jejich vedoucí a jaké mají spojení do Československa a zda je Klub bývalých politických vězňů K 231 v Československu stále činný. Měl také vejít ve styk s rádiem Svobodná Evropa v Mnichově či se pokusit prostřednictvím rakouské tajné služby navázat kontakt s francouzskou zpravodajskou službou.¹⁷⁶

Aby mohl Josef Zenáhlík posílat do Československa dopisy se získanými zpravodajskými informacemi psané neviditelným a zašifrovaným písmem, byl mjr. Augustinem Křivánkem ve dnech 22. až 24. června 1969 vyškolen. Zprávy poté posílal do Prahy na krycí adresu.¹⁷⁷ Osobně ho mjr. Křivánek kontaktoval a úkoloval ještě 9. března 1970 na schůzce ve Vídni.¹⁷⁸ Josef Zenáhlík, do budoucna jistě velmi nadějný tajný zahraniční spolupracovník StB, ale náhle zemřel 22. března 1970 v nemocnici ve Štýrském Hradci na selhání ledvin způsobené silnou chřipkou. Nemocné ledviny si přitom paradoxně přinesl z pobytu v komunistickém vězení. Jeho ostatky rodina převezla do Tábora a uložila je v rodinné hrobce na Novém hřbitově.¹⁷⁹

Tím jsem uzavřel studii o MUDr. Josefu Zenáhlíkovi, kterou jsem chtěl především přispět k pravdivějšímu poznání celého jeho zajímavého příběhu a současně také doplnit příslovečný kamínek do mozaiky dosud ne zcela probádané kapitoly československých dějin. Na závěr bych rád ještě dodal, že ač můžeme hodnotu zpravodajských informací získaných Zenáhlíkem a jeho skupinou v rámci jejich protikomunistického odboje z počátku padesátých let dvacátého století považovat za diskutabilní, význam jejich činnosti spočíval především v tom, že se jednalo o osoby nesouhlasící s komunistickým režimem, proti kterému se aktivně postavily, a během očekávaného válečného konfliktu by tak byly spolehlivými osobami, s nimiž by mohly západní demokratické státy a československá emigrace počítat stejně jako s protinacistickými odbojáři za druhé světové války. Nebylo jejich chybou, že mezinárodní vývoj tomu chtěl jinak.

175 ABS, f. I. S-4, reg. č. 44868 I. S, sv. 44868/022, opis vlastnoruční zprávy agenta „Vacka“, 4. 5. 1969.

176 Tamtéž, záznam ze schůzek s „Vackem“ ze dne 15. 4., 20. 4. a 22. 4. 1969, 4. 5. 1969.

177 Tamtéž, záznam ze schůzek s „Vackem“ ze dne 22. 23. a 24. 6. 1969, 23. 7. 1969.

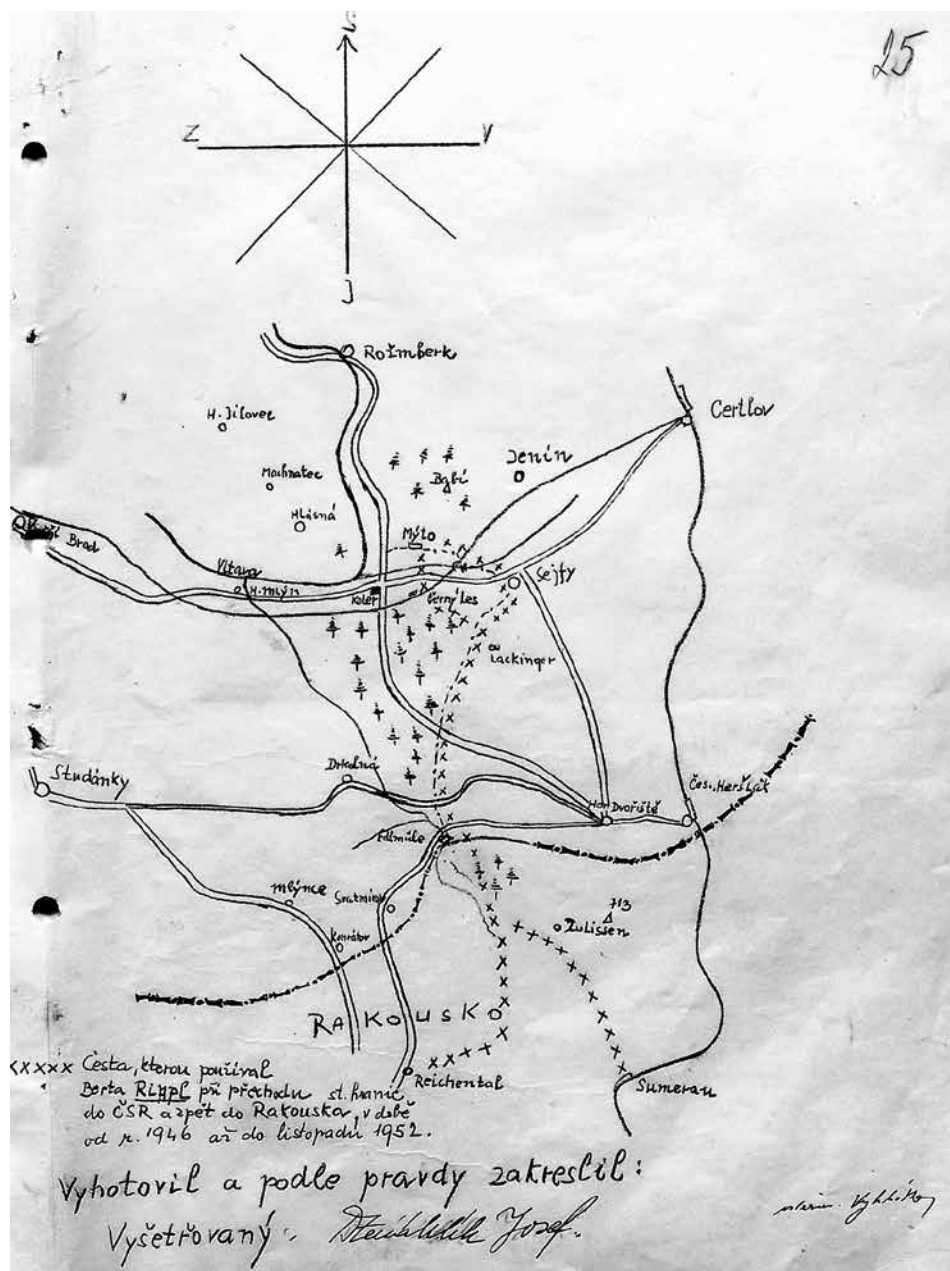
178 Tamtéž, záznam ze schůzek s „Vackem“ ze dne 9. 3. 1970, 24. 3. 1970.

179 AA, e-mailová komunikace s Evou Šelepovou, dcerou Josefa a Marie Zenáhlíkových, 28. 1. 2020.

PŘÍLOHY

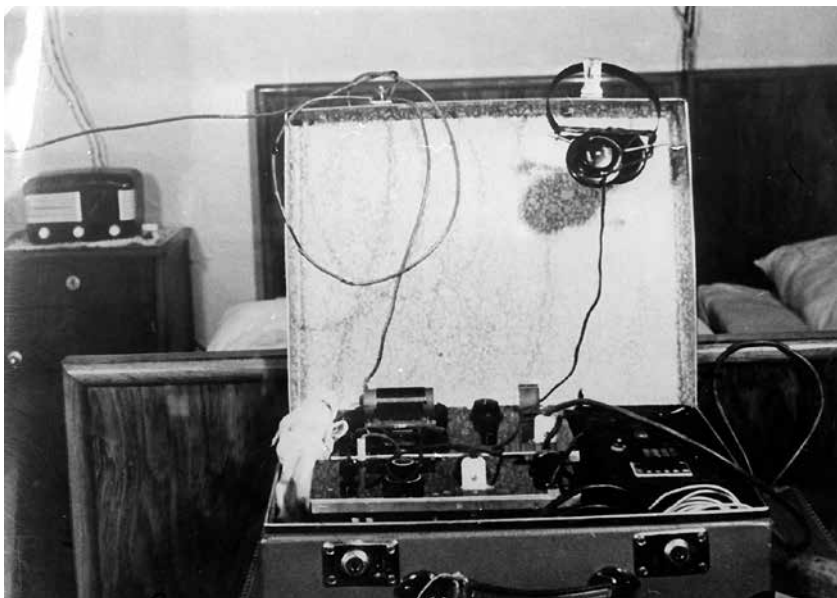
Obr. 1: Současný pohled na ordinaci Josefa Zenáhlíka ve Vyšším Brodě (foto Jiří Řezníček)

Obr. 2: Plánek, kudy chodil kurýr Bernhard Riepl přes státní hranici do Československa (ABS, arch. č. H-384)

Obr. 3: V dolní části fotografie je vidět květník s dvojitým dnem, který vyrobil Hubert Lorenc pro ukrytí vysílačky (ABS, sign. Z-10-932)

Obr. 4: Vysílačka MUDr. Josefa Zenáhlíka ve stavu, v jakém ji našla StB po Zenáhlíkově zatčení 26. dubna 1953. Jedná se o britský typ 3MK II, po válce upravený a vyráběný v západním Německu firmou Telefunken (ABS, sign. Z-10-932)

HLAVNÍ SPRÁVA STÁTNÍ BEZPEČNOSTI 74

ČA - 160/4021 - taj. 53.

Dne 27. dubna 1953.

Při odpovědi uveďte vždy toto číslo jednací.

Hlavní správa státní bezpečnosti

I. odbor

T a j n ó !

Výtisk č. 1.

Z d e .

Věc: Dešifrované texty zpráv z akce "LEVOČA" :

Předkládám rozluštěné texty dodané dne 27. dubna 1953 I. oddělením 4. odboru:

"Přijaté": 8.11.1952 -

✓ "Vzhledem rušení MON budleme změnit hodinu a frekvenci. Který den mimo neděli a hodinu, pokud možno v noci, se Vám hodí nejlépe."

16.11.1952 -

"Jste-li hlídkáři a uznáte-li za nutné dělejte méně schůzek a pokud možno navyklejte stále ze stejného místa."

14.12.1952 -

"Pokuste se zjistit číslo pancéřové brigády v Dražicích. Požádejte Vašeho přítele shromáždit přes zimu originály nebo fotokopie rozkazů MNO. Předpisy, mobilizační projekty a témata manévru. Václav by přejal tyto dokumenty na jaře."

4.1.1953 -

✓ "Zajímáme se velice o provoz stanic pxc-rna sledujte tuto záležitost pozorně a pokud možno pošlete stegistru pro list. a prosím. Prosim o zaslání přesné geografické polohy rdst. stavených ve Vašem kraji. Jedná-li se o stanice přenosné nebo stabilní. Pošlete přesnou geografickou polohu letišť zakládaných u Bechyně a severně od Tábora. Sledujte pokrok stavby."

25.1.1953 -

Modulační okruh trpí pravděpodobně vlhkem. Bylo by dobré vynést jeho kondenzátory. Pokud možno uschovejte aparát v suchém místě. Případně požádejte centrálu, aby vysílala na modulovaných vlnách.

Kole vyřídil ✓ 2

- 2 -

48

"Odeslané": 9.11.1952:

Pět devět list. MON. Přeložte na úterý dvacet deset GMT. Přeložte také noční pilot o dvě hodiny dříve. LEV. Nad sedm set m. leží již sněh.

23.11.1952:

Šest dvacet dva list. Továrna na klinky ve Sv. Kříži u Zvolene bude hotova v únoru. Roční kapacita třicet sedm tisíc tun. LEV. Letiště v cabdre není dosud v provozu, provádí se tam výcvik na kluzácích. U Bechyně se staví letiště na ploše čtyřikrát deset km. Do továren na letadla TPH dosazení sovětští pozorovatelé. Potvrďte návrat in- struktora. Další příští.

(Pozn.: "cabdre" pravděpodobně v Táboře.)

30.12.1952:

Jednát třicet pros. V továrně na papír ve Většíně u Čes. Krumlova provedlo SDB přepadení tak, že členové SDB u civi- lu obsadili celý objekt bez odporu milice, za použití nizo- tvorného plynu a poplašných pistolí. Ocasnostve továrny se chovalo částečně tichně. Šest členů milice bylo zatčeno, po- něvaž utkali v přesvědčení, že se jedná o skutečné přepa- dení parašutisty. LEV. Situace u nás je zralá k revoluci.

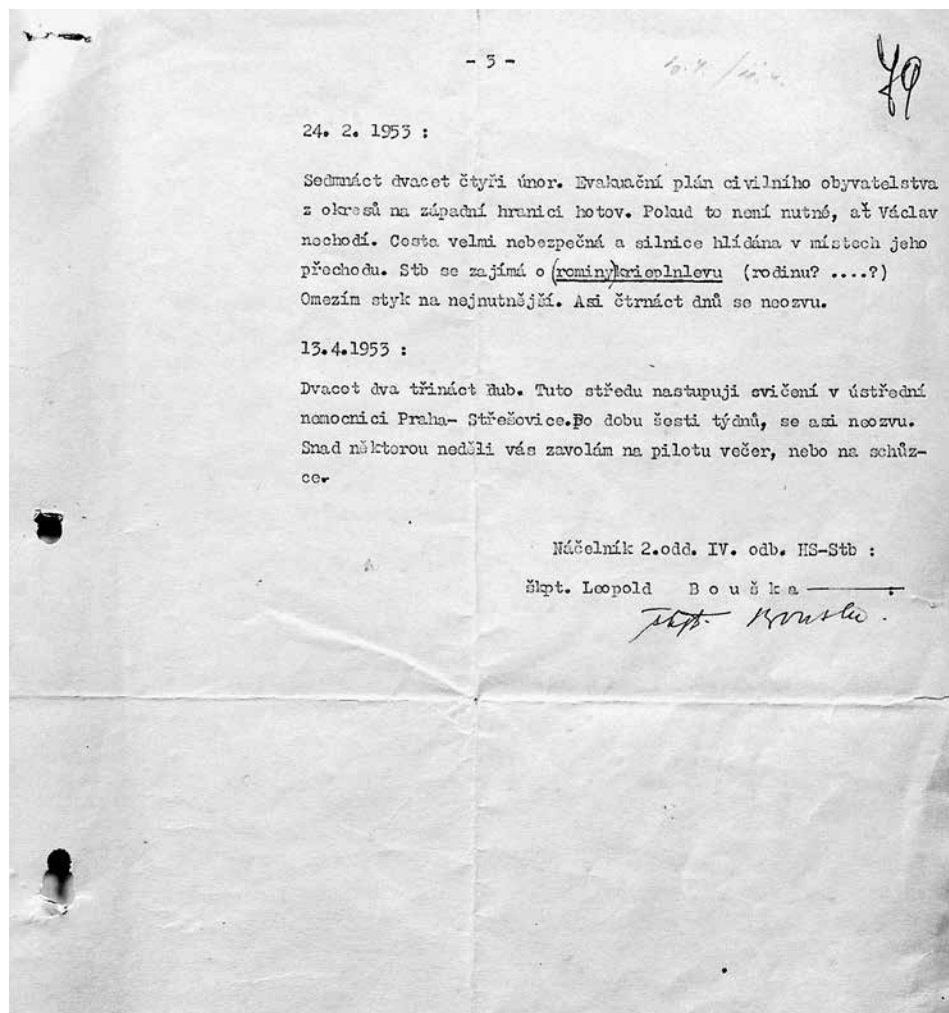
25.1.1953:

Třináct dvacet pět. LEV. U té továrny jednalo se o cvičení za účelem zjištění obrany a bojeschopnosti milice. Tato u přesvědčení, že se jedná o skutečný útok parašutistů, zahazo- vala zbraně a uniformy. Rád tři km západně Brodu, je sta- bilní druhá, pět kilometrů jižně Horní Plané, k třetí triedk Černý Kříž jsou pojízdné. Letiště u Tábora je nouzové, u Be- chyně se staví dále hangáry pod zemí. LEV.

6.2.1953:

Patnáct šest únor. LEV. Škola pro poddůst. letectva je v Lipt. Sv. Mikuláši. Je dvouletá, učící letecké mechaniky. Týden vás nevyšším, oznamte, můžete-li za jak dlouho dojde ke konfliktu, abych věděl jak mohu riskovat. Jsem téměř bez spojení. Všude panuje strach. Jsou cvičení špióni pro práci na západě. Pozor.

24

Obr. 5a–5c: Zprávy, které Josef Zenáhlík odeslal a přijal od francouzské centrály v Baden-Badenu (ABS, arch. č. H-384)

Obr. 6: Josef Zenáhlík na fotografii pořízené Státní bezpečností po jeho zatčení (ABS, arch. č. V-2771 MV)

Obr. 7: Marie Zenáhlíková na fotografii pořízené Státní bezpečností po jejím zatčení (ABS, arch. č. V-2771 MV)

Obr. 8: Hubert Lorenc na fotografii pořízené Státní bezpečností po jeho zatčení (ABS, arch. č. V-2771 MV)

Obr. 9: Marie Lorencová na fotografii pořízené Státní bezpečností po jejím zatčení
(ABS, arch. č. V-2771 MV)

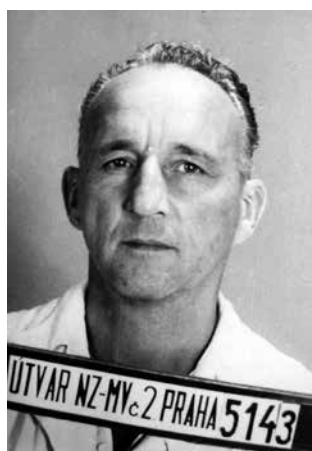
Obr. 10: Václav Tesař na fotografii pořízené Státní bezpečností po jeho zatčení
(ABS, arch. č. V-2771 MV)

Obr. 11: Josef Schwarz na fotografii pořízené Státní bezpečností po jeho zatčení
(ABS, arch. č. V-2771 MV)

Obr. 12: Fotografie Jiřího Zenáhlíka pořízená Státní bezpečností po jeho zatčení (ABS, arch. č. V-2771 MV)

Obr. 13: Josef Zenáhlík na vězeňské fotografii (NA, vězeňský spis Josefa Zenáhlíka)

Obr. 14: Radioinstructor Lubor Fanta ve své pracovně v Baden-Badenu (archiv Jarmily Fantové)

Za tučnou odměnu...

Nedaleko Vyššího Brodu na kaplickém okrese je statek. Častokrát ještě letošního jara, když stavení statku obklopovala hustá tma, pronikal pečlivě zastřeným kuchyňským oknem jen slabý paprsek světla. V místnosti znělo tlumené bzúčení měničů vysílačky. Misl se do něho ostrý cvákot Morseových značek, které ve smluvném kodu schytávala vysoká anténa na druhé straně hranic, v americké zóně Rakouska. Když skončilo vysílání, vstal od vysílačky vysoký muž. Podíval se po ostatních. Zlý úsměv odkryl řadu řídkých zubů. Vlčí úsměv...

Tím mužem byl lékař, jemuž byla svědčena péče nad životy lidí na pomezí naší vlasti. Josef Zenáhlík. Odporný zrádce, prodávající svou vlast za jidášský peníz agentům amerického imperialismu. Před senátem vojenského kolegia Nejvyššího soudu byla v těchto dnech souzena protistátní špiónážní skupina, vedená tímto agentem francouzské výzvědné služby.

Jaká je tvář těch, kteří za cizí valuty, za desetitisíce »operačních« peněz i za balíček amerických cigaret kus po kuse chtěli vydat ve službách francouzské rozvědky naši zem dravčímu americkému imperialismu?

Lékař, jemuž bílý plášť bojovníka proti smrti byl pouhou zástěrkou válečných cílů. Šarlatán, jenž nabízel cvičenou ruku vraha — esesáka Rippla pro zavraždění příslušníka státní bezpečnosti.

Důstojník, který s lhostejným nenávidným srdcem vyplnil dvaatřicet velezrádných otázek položených zahraničním agentem. Nenáviděl mírové posláni naší armády, na každém kroku, zrazoval přísahu a sám cynicky prohlásil, že údaje vyřezoval proto, »aby jich mohli imperialisté použít v případě válečného konfliktu«.

Bývalý statkář — vykořisťovatel nejhrubšího zrna, který v době kruté hospodářské krize v roce 1931 kupuje velkostatek Mýto za peníze vyždímané z potu a krve svých deputátníků.

Bývalý četník, jenž se z palčivé touhy

tickému zřízení a pracoval jsem, aby se zvrátilo v předmnichovskou republiku za pomoci americké armády. Ukřívají jsme zbraně, abychom jich použili proti lidem, kteří by nesouhlasili s návratem starého režimu.«

V pozadí jejich úkladné činnosti proti lidu stojí ti, kteří v roce 1951 schválili zákon »O vzájemném zajištění bezpečnosti« se známým dodatkem senátora Kerstena z Wisconsinu, podle něhož se částka sto milionů dolarů poskytuje »jakýmkoliv vybraným osobám, žijícím v Sovětském svazu, Polsku, Československu, Maďarsku, Rumunsku, Bulharsku a Albánii...«, aby z takových osob buď byly vytvořeny národní složky branných sil severoatlantické organizace nebo k jiným účelům...« (úřední zpráva Kongresu, sv. 97, č. 152). K jakým »jiným účelům«, prozradil sám senátor Kersten: »Mnou navrhovaná změna má na mysli vydržování podzemních organizací, které už existují nebo které budou založeny v budoucnu. Tato změna by těmto podzemním organizacím poskytla vedení, orientaci, takže by jejich činnost nebyla bezvýsledná...«

Kromě dolarů, poskytovaných podle tohoto zákona, financuje americká vláda dalšími miliony svou »politiku osvobození«, jež spočívá podle slov Jonesa Burhama v časopise »This Week Magazine« ve špiónážní a podvratné činnosti proti zemím lidové demokracie. Sama americká agentura United Press sdělila, že v letošním roce si americká vláda vymohla od Kongresu schválení dalších výdajů pro financování »protikomunistického odboje«. Pro tyto účely bylo tentokrát povoleno 95,700.000 dolarů.

Zlaté injekce z této sumy byly odměnou i Zenáhlíkovi, Lorencovi a ostatním.

Tak hmatatelné byly »ideály« těchto zločinců. O ty se tedy opírá americká dolarová diplomacie. O válečné zločince typu Rippla, o demoralisovanou inteligenci typu Zenáhlíků, o brutální kořistníky typu Lorenců.

Co bylo hlavním cílem špiónážní skupiny?

»Připravoval jsem pro své děti válku, připravoval jsem zničení své rodiny« — kaž-

po osobním prospěchu a nových hvězdičkách na své četnické hodnosti prohlásil za nacistu v temné době okupace a jehož zavlíá nenávisť, datující se z mládí štatkářského syna, dovedla k aktivní spolupráci s agenty imperialistické rozvědky.

Obchodník s náboženskými potřebami, který pod farizejskou rouškou náboženského zanicení rozkrádal cenné předměty vyšebrodského kláštera.

Taková je celá společnost, jež s roztrěsenými bradami, s maskou falešného pokání a lítosti zasedla před soudem, snažící se ještě v poslední chvíli zachránit, co se dá. Pro návrat starých časů, založených na vládě peněz, byli ochotni spolčit se třeba s ďáblem.

To jsou tedy oni.

Aktivní vykonavatelé příprav k válečné agresi, poslušní služebníci válečných zrádců Zenkla, Ripky, Peroutky a jejich amerických chleboďárců. Snadný, rozmářílý život, jehož základy měla položit tučná odměna za zradu, návrat starého panství — velkostatek a válka — to jsou pohnutky, které je vedly k činům proti republice, proti lidu, podle pokynů francouzské špiónážní centrály.

Nenávisť zazvučela v hlase Marie Lorencové, když vypovídala: »Čekali jsme, až nás přijdou Američané vysvobodit. Chtěli jsme návrat kapitalismu, našeho hospodářství. Mně stačilo, že pracujeme proti Československé republice. Toužili jsme prostě po vlastnictví...« A její syn, plod nenávislné výchovy, dokresluje jen odpornou tvář nepřítele lidu: »Jako syn bývalého velkostatkáře měl jsem nepřátelský poměr k lidové demokra-

dým otrásla chladná, lhostejná slova Jiřího Zenáhlíka. Prolévat krev milionů, obrátit v ssutiny kvetoucí města, bombami zdušit radostný dětský život — to byl jejich cíl. Vedení chapadly americké výzvědné ústředny, obstarali mapy pohraničních krajů, zakreslili výhodná místa pro seskok nepřátelského výsadku, určili místa vhodná pro jejich úkryt. Vysílačky, na niž po 14 dní cizí špión školil Josefa Zenáhlíka a Václava Tesaře (který za odměnu obdržel balíček cigaret), mělo být především používáno v případě válečného konfliktu. Oni sami se měli stát pátou kolonou — dýkou do zad našeho lidu.

Ještě další poučení je třeba učinit z průběhu procesu proti bandě zrádců a špiónů: »Abych získal nějaké výhody, abych se udržel na statku...« — odpověděla bývalá statkářská pijavice — Lorenc na otázku, proč se po únoru 1948 vloudil do KSČ. Nedostatečná bdělost a ostražitost, pro niž nebyl velkostatkář Lorenc odhalen, učí, že nepřítel bude využívat stále záluďnějších forem boje proti výstavbě socialismu. Že naše vlast bude vystavena stále zákeřnějším metodám podvratné špiónážní činnosti, řízené agenty zahraničních rozvědek. Zkušenost z bojů proti imperialistickým agenturám v Sovětském svazu a zemích lidové demokracie ukazují, že nepřítel se snaží znovu dobýt ztracené posice. Boj proti němu není skončen.

Odhalení a odsouzení špiónážní skupiny tvrdě zasáhlo imperialistickou rozvědku. V naší zemi zrádcům a špiónům stromy do nebe neporostou. Náš lid je odhodlán s každým nepřitelem zúčtovat. **Z. PAUL**

Obr. 15: Novinový článek „Za tučnou odměnu...“, uveřejněný v Rudém právu 2. prosince 1953

F⁴⁵ 20

Závazek.

Závazují se, že budou pracovat jako
 spolupracovníci čs. bezpečnostní služby.
 Proti práci dle těchto a dalších částí smlouvy
 k odstranění a odčinění škod, kterým jsem
 příslušel historicko-dokumentárnímu ústavu. Proti
 práci budu vykonávat poctivě, je pravdě budu
 odevzdávat všechny důležité údaje, o něm, co
 se při mém styku s orgány bezpečnosti dovedu,
 budu zachovávat mlčenlivost jak si vědom, že
 dle dle se používá mlčenlivosti dle zákona. Proti
 zprávy budu předepisovat maction, "Pacek," co
 platí jako moje jméno.

V Praze, 20. prosince 1960.   *Josef Zenáhlík*

5

Obr. 16: Závazek ke spolupráci s StB napsaný Josefem Zenáhlíkem 20. prosince 1960 (ABS, reg. č. 44868 I. S)